

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu České republiky

Bc. Ivan Bartoš

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra ústavního a evropského práva
Magisterský studijní program „Právo a právní věda“
Obor „Právo“

Vedoucí práce:
JUDr. Buriánová Pavla, Ph.D.
Katedra ústavního a evropského práva

Diplomová práce
Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu ČR

Bc. Ivan Bartoš
Plzeň
2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v bibliografii.

V Kraslicích dne 29. 3. 2023

.....
Bc. Ivan Bartoš

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí diplomové práce JUDr. Pavle Buriánová, Ph.D. za její odbornou pomoc a dále mé rodině za podporu během celého studia.

Obsah

Úvod	1
1. Vybrané pojmy	2
1.1. Rodina.....	2
1.2. Rodičovství.....	4
1.2.1. Rodičovství obecně	5
1.2.2. Stručně k jednotlivým rovinám rodičovství	6
1.2.3. Určení rodičovství de iure	8
1.3. Rodičovská odpovědnost.....	9
1.3.1. Rodičovská odpovědnost obecně	10
1.3.2. Souhrnně k obsahu rodičovské odpovědnosti a jejím složkám.....	13
1.4. Zájem dítěte	18
1.5. Rodičovský konflikt.....	19
2. Střídavá péče	21
2.1. Vývoj střídavé péče v České republice.....	22
2.1.1. Srovnání právní úpravy střídavé péče v občanském zákoníku a v zákoně o rodině	24
2.2. Kritéria určující vhodnost střídavé péče	25
2.2.1. Zájem dítěte jako přední hledisko	27
2.2.2. Čtyřstupňový test vhodnosti.....	28
2.2.3. Komunikace rodičů	31
2.2.4. Vzdálenost bydlišť rodičů	33
2.2.5. Právo dítěte vyjádřit se k záležitostem, které se jej týkají.....	34
2.2.6. Věk dítěte	34
2.3. Možná doplňující kritéria vhodnosti střídavé péče.....	35
2.4. Překážky střídavé péče	36
2.5. Realizace střídavé péče.....	37
3. Formy péče o dítě	39
3.1. Výlučná péče	40
3.2. Společná péče	40
3.3. Střídavá péče.....	41

3.3.1.	Základní komparace ostatních forem péče o dítě se střídavou péčí	42
3.4.	Péče jiné osoby než rodiče.....	42
4.	Cochemský model	43
4.1.	Vznik Cochemského modelu.....	44
4.2.	Cochemský model	45
4.3.	Cochemský model a jeho uplatnění v České republice	46
4.4.	Výhody a nevýhody Cochemského modelu	47
5.	Úvahy de lege ferenda.....	49
5.1.	Střídavá péče z pohledu autora a jeho matky	49
5.2.	Úvahy de lege ferenda z pohledu autora.....	52
6.	Závěr	53

Úvod

Fungující rodina by nezpochybnitelně měla být základem lidské společnosti. Současné statistiky bohužel ukazují, že více než polovina manželství v České republice končí rozvodem. Je proto nezbytné usilovat o to, aby rodiny, které si rozvodem prošly, se co nejvíce modelu fungující rodiny přiblížily, a to v zájmu především dětí, ale i rodičů. Právě děti jsou nakonec poznamenány nejvíc, a proto by měla existovat snaha, aby v každém individuálním případě bylo nalezeno co nejlepší řešení právě v jejich zájmu. V České republice je v absolutní většině po rozvodu vybrána výlučná péče, která s sebou může nést úskalí takové, že dítě nemá dostatek péče od obou svých rodičů. Jako alternativu výlučné péče můžeme vnímat péči střídavou. Ta se do českého právního řádu dostala v roce 1998 novelou zákona o rodině, předpisu, který byl před účinností současného občanského zákoníku ústředním zákonem upravujícím rodinné právo.

Důvodem ke zvolení tohoto tématu bylo osobní zaujetí střídavou péčí, jelikož jsem si ji v minulosti sám vybral v rámci porozvodového řízení mých rodičů. I přes vlastní volbu, kterou jsem vyjádřil prostřednictvím svých participačních práv, jsem neměl skutečnou představu, co vše může obnášet střídavá péče jednak pro mě samotného, ale také pro ostatní zúčastněné.

Jako cíl práce jsem si stanovil interpretovat judikaturu Ústavního soudu České republiky k tématu střídavé péče a zároveň zjistit, na jakém základě a podle jakých kritérií soud střídavou péči zvolí a aplikuje.

1. Vybrané pojmy

K výkladu střídavé péče v judikatuře ústavního soudu je zapotřebí definovat pojmosloví a instituty se střídavou péčí související. Aplikací uvedeného přístupu bude tak mnohem jednodušší se zorientovat v hmotněprávní úpravě a střídavé péči jako takové. Problematika střídavé péče je spojena s mnohými odbornými pojmy, avšak z důvodu limitu rozsahu a hlavního tématu práce budou zmíněny instituty a pojmy nejzákladnější.

1.1. Rodina

Definovat jednoznačně pojem rodina je poněkud problematické. Odlišné vědecké přístupy definují rodinu různě. Sám občanský zákoník jako základní soukromoprávní kodex ani jiný právní předpis, který je součástí právního řádu České republiky, doslovně rodinu nedefinuje. Občanský zákoník založení rodiny zmiňuje jen jako jeden z účelů manželství.¹ I přes neexistenci zákonné definice je podstatné zmínit, že je předmětem ochrany státu a společnosti. To deklaruje Všeobecná deklarace lidských práv a další dokumenty mezinárodního práva a v rámci práva vnitrostátního například Listina základních práv a svobod, která ve svém článku 32 odstavci 1 uvádí, že: „*Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona.*“² Dále také občanský zákoník, který ve ustanovení §3 odst. 2 písm. b) říká: „*Rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany.*“³

Ústavní soud naproti tomu v jednom ze svých starších rozhodnutí vymezil rodinu z pohledu práva: „*Rodinou ve smyslu zákonného předpisu v posuzované věci je nutno zpravidla rozumět souladné soužití především manželů s nezletilými dětmi, za jistých okolností - podle jejich povahy - též s dětmi dospělými tak, že všichni její členové vzájemné soužití cítí jako naplnění citových, příp. jiných vzájemných vazeb, a vytvářejí tak -i v dospělosti dětí - pevný svazek, v němž každý její člen nachází uspokojení a vzájemnou podporu....*“⁴

Za užití poznatků z různých oborů společenských můžeme také rodinu definovat jako základní a přirozený prvek společnosti, který je tvořen osobami

¹ §655 občanského zákoníku

² Článek 32 Listiny základních práv a svobod

³ §3 odst. 2 písm. b) občanského zákoníku

⁴ Usnesení ústavního soudu ze dne 11. 2. 1999 sp. zn. III. ÚS 534/98.

navzájem blízkými, spojenými příbuzenskými a mezigeneračními vztahy a jež sdílejí společný prostor a určitou intimitu.⁵ Ze sociálního hlediska rodina svým členům poskytuje „bezvýhradnou akceptaci jejich lidské existence, ochranné prostředí, sociální identitu, zajištění životních potřeb, vzájemnou podporu a východisko a zprostředkující článek při pronikání do makrosociálního prostředí.“⁶

Rodina v moderním pojetí zastává především funkci biologickou, emocionální, ekonomickou, výchovnou a sociální.⁷ Prostřednictvím funkce biologické, jinak označované jako reprodukční, přichází do fyzického světa nová generace lidí, dětí, které jsou předpokladem budoucího pokračování rodu a společnosti jako takové. Funkci emocionální můžeme označit za značně důležitou ve vztahu k rodině. Má až nezastupitelný charakter. Rodina je jedinou institucí, která vytváří pocit zázemí, pocit jistoty, bezpečí, vzájemné důvěry, podpory a pomoci. Funkce ekonomická má za účel uspokojovat základní potřeby členů rodiny. Jde o potřeby existenční a materiální, jako jsou výživa, bydlení, nákup oblečení apod. Tuto funkci plní rodina vůči všem svým členům, a to jak rodině v užším slova smyslu, tak potenciálně i v širší části rodiny (rodičům, prarodičům, sourozencům). Funkce výchovná má za úkol vychovat děti dle společenských a mravních norem tak, aby ve společnosti mohly fungovat. Děti si v rámci této funkce vytvářejí hodnotový žebříček, tedy co je v životě důležité. Rodina vytváří svým členům, a především dětem, prostředí jistoty a bezpečí, které jsou potřeba pro uspokojení základních životních potřeb. V rámci sociální funkce rodiny si její členové také navzájem poskytují pomoc, podporu a ochranu. Tato funkce je mimořádně důležitá pro socializaci dítěte, která je základem schopnosti dítěte najít své místo ve společnosti, tj. svou sociální roli.⁸

Funkce rodiny jsou důležité především z důvodu výchovy a správného vývoje dítěte. V případě, že rodina tyto funkce plní, je obecně označována

⁵ SOVOVÁ, Olga a Dagmar CÍSAŘOVÁ. In: Rodina v novém soukromém právu: interdisciplinární právní pohled. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, s. 5. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-569-1.

⁶ MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3. vyd. Praha: Slon, 2008. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

⁷ GILLERNOVÁ, Ilona. Slovník základních pojmů z psychologie. Praha: Fortuna, 2000. ISBN 80-716-8683-2.

⁸ Tamtéž.

za funkční. Pokud rodina naopak funkce neplní, můžeme ji nazvat jako rodinu problémovou, dysfunkční nebo afunkční, a to podle míry závažnosti.⁹ „Problémová rodina“ je taková, která obsahuje poruchy závažnějšího charakteru některých nebo všech funkcí rodiny. Přesto jsou ale u problémové rodiny tyto poruchy řešitelné nebo kompenzovatelné, a rodina tak dokáže učinit nápravu sama. „Dysfunkční rodina“ již nese znaky vážných poruch několika nebo všech funkcí, které ohrožují celou rodinu a především děti. U dysfunkční rodiny je zapotřebí pomoci zvenčí, jelikož ta už není schopna tyto poruchy řešit sama. V takových případech může situace eskalovat až ke zbavení rodičovských práv. „Afunkční rodina“ je extrémem mezi nefunkčními rodinami. Rodina zde přestává plnit své základní funkce, což mimořádně škodí dětem. Jediným řešením u afunkční rodiny je dítě z této rodiny odebrat a umístit ho do rodiny náhradní.¹⁰

Ve vztahu k tématu práce nás bude zajímat tzv. nukleární rodina, tedy rodina v užším pojetí, která zahrnuje otce (manžela), matku (manželku) a jejich děti.¹¹ Uvnitř této skupiny totiž dochází ke vzájemným vztahům, interakcím, které jsou pro její funkčnost potřeba anebo mají takový charakter, že naopak vedou k její nefunkčnosti. Ta může být charakteristická tím, že mezi rodiči vznikne konflikt. Konflikt může vést k rozvodu či rozchodu rodičů, a to determinuje následnou potřebu upravit poměry nezletilého dítěte. To nás přivádí k hlavnímu tématu práce a tj. střídavé péči, která je jednou z forem porozvodové péče.

1.2. Rodičovství

Střídavá péče jako jedna z forem péče o dítě, která náleží rodičům a zavazuje je k vzájemným právům a povinnostem, je institutem blízko spjatým s rodičovstvím, které je nezbytným předpokladem pro vztah mezi rodičem a dítětem. Proto zde vzniká, podle mého názoru, důvod samotné rodičovství rozebrat a určit, čím rodičovství je a komu náleží býti rodičem, a to jak *de iure*, tak *de facto*. V první řadě musíme zmínit, že vznik rodičovství a stanovení, kdo je

⁹ MUNI: Práce s rodinou – specifické situace [online]. 2020 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/med/jaro2020/BDZP061p/um/rodiny.pdf>

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ JANDOUREK, Jan. In: *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, s.288 ISBN 978-80-7367-269-0.

rodičem, upravuje zákon kogentně a pojem rodičovství má jakožto právem uznaná hodnota účinky erga omnes.¹²

1.2.1. Rodičovství obecně

„Rodičovství lze chápat jako výkon sociální role rodiče vůči dítěti, skutečnost, že člověk je biologickým rodičem dítěte, nebo funkci rodiče plní.“¹³ Rodičovství je elementárním příbuzenským vztahem uvnitř rodiny, jehož subjekty jsou rodiče a dítě. Rodiče a dítě v rámci tohoto vztahu uplatňují svá práva a povinnosti. Rodiče stojí ve vzájemné rovnosti bez ohledu na to, zda jsou manželé, partneři, zda spolu žijí či nikoliv.¹⁴ Dítě stojí naopak v pozici slabšího subjektu tohoto vztahu, a to pro svůj nízký věk, závislost a psychickou a sociální nevyzrálou. Dle ustanovení §855 odst. 2 občanského zákoníku můžeme definovat samotný účel těchto práv a povinností mezi rodiči a dítětem. Tímto účelem je v časovém období od narození dítěte po nabytí jeho zletilosti zajistit jeho morální a hmotný prospěch.¹⁵

Vztah mezi dítětem a rodiči v rámci rodičovství může být reprezentován z několika roviny, které odlišují to, jak samotné rodičovství pojmout. Zmíněné roviny jsou tři – biologická, právní a sociální.¹⁶ Odlišnost těchto roviny spočívá především v určení rodiče na základě určitých spojitostí. Onou spojitostí v rámci roviny biologické bude genetická vazba rodičů, čili poskytovatelů genetického materiálu, a dítěte, která je jasně daná, neměnná a určuje, kdo jsou osoby, jež dítě zplodili, a vzniklo tak mezi nimi pokrevní pouto.¹⁷ U roviny právní to bude spojitost s ustanovením zákona v právním řádu, tedy koho za rodiče považuje zákon. Takovou osobou je v České republice člověk zapsaný v matrice jako rodič a je za rodičovská práva a povinnosti *de iure* odpovědný. U sociální roviny jde o spojení

¹² In: HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a A KOL. *Rodinné právo: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 207. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

¹³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 17. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁴ ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kolektiv. In: *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 65-66. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

¹⁵ §855 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb, občanský zákoník

¹⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 17. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁷ In: WESTPHALOVÁ, Lenka, Renata ŠÍNOVÁ, Lenka HOLÁ a Daniela KOVÁŘOVÁ. *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Praha: Leges, 2021, s. 27. Teoretik. ISBN 978-80-7502-568-5.

dítěte a osoby, která o dítě skutečně pečuje a vychovává jej. Sociální rovinu rodičovství můžeme tedy charakterizovat jako ztělesnění reálného vztahu mezi pečujícím dospělým a dítětem.¹⁸

1.2.2. Stručně k jednotlivým rovinám rodičovství

V této podkapitole stručně přiblížím obsah jednotlivých rovin rodičovství. Je přirozené, že v praxi se jednotlivé roviny rodičovství překrývají, a osoba tedy může být rodičem ve více rovinách. Judikatura Nejvyššího soudu k tomuto uvádí, že soulad mezi všemi rovinami rodičovství je bezpochyby v zájmu dítěte. Tento soulad mezi rovinami rodičovství však není vždy možný.¹⁹

Co se týče rodičovství biologického, to je postaveno na genetickém původu dítěte. Přirozeně a z logiky věci jsou biologickými rodiči muž a žena, prostřednictvím jejichž styku došlo ke spojení genetického materiálu potřebného k početí dítěte samotného.²⁰ Biologické rodičovství je pro dítě důležité z hlediska jeho práva znát svůj původ a biologické rodiče a informace o nich.²¹ Podstatné vědět, kdo jsou biologičtí rodiče dítěte, je také potřeba ve vztahu ke zdravotní stránce dítěte, konkrétně kvůli zdravotním genetickým dispozicím přenášejících se z generace na generaci.²²

Může dojít k situaci, kdy se výše zmíněná definice biologického rodičovství bude ukazovat jako problematická, a to v souvislosti se surogátním mateřstvím provedeném pomocí asistované reprodukce. V této situaci někteří autoři označují za matku obě ženy, tedy ženu, jež poskytla vajíčko, které bylo oplodněno a z něhož došlo k početí dítěte, a zároveň ženu, do jejíž dělohy bylo embryo zavedeno a jež následně dítě porodila. První žena je spojena s dítětem po genetické stránce skrze vajíčko, druhá naopak skrze porod, jelikož jej odnosila a porodila.²³ V českém právu je nicméně kogentně stanoveno, kdo je matkou. Občanský zákoník stanovuje

¹⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019., s. 17. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 298/2010.

²⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s.18. ISBN 978-80-7502-342-1.

²¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s.19. ISBN 978-80-7502-342-1.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

ve svém §775, že matka dítěte je žena, co dítě porodila. Žena, která poskytla své vajíčko, tak dle současné právní úpravy musí projít procesem osvojení pro to, aby plnohodnotně mohla získat rodičovskou odpovědnost, a mohla tak uplatňovat svá práva a povinnosti k dítěti.²⁴ Ona úprava určení mateřství má svoje důvody, které budou dále v práci vysvětleny.

Sociální rodičovství je přisuzováno rodičům, kteří se chovají jako rodiče, fakticky o dotčené dítě pečují, vychovávají jej, ochraňují a zajišťují jeho potřeby a jsou dotčeným dítětem za rodiče považováni, a to bez ohledu na rodičovství právní a biologické. Z pohledu dítěte je osoba plnící sociální funkci rodiče nejdůležitější, jelikož k této osobě má dítě nejužší sociální vazby, důvěru a tato osoba má obvykle největší podíl na jeho začlenění do společnosti.²⁵

Právní rodičovství se od rodičovství biologického a sociálního odlišuje v tom, že je zákonnou úpravou, jež reguluje vztahy biologické a sociální povahy, které již objektivně vznikly. Přesněji řečeno vytváří právní rámec pro již existující vztahy pro případ, že rodičovství nebude řádně naplňováno v uznaných normách společnosti.²⁶ Právním rodičovstvím tedy rozumíme rodičovství vykonávané rodiči, které za rodiče považuje zákon. Konkrétně občanský zákoník mateřství přisuzuje ženě, která dítě porodila a otcovství muži, jenž byl za otce určen prostřednictvím právních domněnek otcovství nebo soudem. Dokladem právního rodičovství je zápis v matrice. Rodičovská odpovědnost tak náleží pouze rodičům, jejichž právní rodičovství je zápisem v matrice potvrzeno, a je tedy nezbytné být rodičem v této rovině pro výkon všech práv a povinností ve vztahu k dítěti. Je podstatné zmínit, že rodiče v právní rovině mohou být i osoby, které si dítě osvojily, přijaly ho za vlastní a na základě rozsudku soudu mohou být matričním úřadem také zapsány.²⁷

²⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019., s. 19. ISBN 978-80-7502-342-1.

²⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019., s. 21. ISBN 978-80-7502-342-1.

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milada a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. In: *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, c1998, s. 35. ISBN 80-7239-192-5.

²⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019., s. 17. ISBN 978-80-7502-342-1.

1.2.3. Určení rodičovství de iure

V případě určení matky je občanský zákoník zcela konkrétní, dle jeho ustanovení §775 je matkou žena, která dítě porodila. Toto pojetí vychází ze staré římskoprávní zásady „*mater semper certa est*“ („matka je vždy jistá“). Zmíněná zásada určující matku dítěte je uplatňována nejen v České republice, ale i v řadě kontinentálních právních řádů v Evropě.²⁸ Je nesporné, že ustanovení §775 je kogentní normou, jejímž nařizujícím charakterem se v první řadě předchází problémům spojených s obchodováním s těhotenstvím a dětmi a v řadě druhé naplnění potřeby přesně stanovit právní postavení čerstvě narozeného dítěte. I proto nejsou v tomto případě připouštěny žádné výjimky.²⁹

Určení otcovství u muže už tak jednoznačné není. V českém právu je stanovováno na základě jedné ze tří právních domněnek, které presumují otcovství určitého muže. Tyto domněnky jsou však vyvratitelné a muž může prokázat, že mu otcovství nesvědčí. Určování otcovství na základě domněnek otcovství je upraveno v §776 občanského zákoníku a následujících.³⁰

První domněnka otcovství označuje za otce muže, který je manžel matky dítěte, tedy ženy, s níž je v manželském svazku, nebo porodí-li žena dítě do třístého dne od zániku manželství.³¹ Pokud je uplatněna první domněnka otcovství, nelze ho stanovit na základě dalších domněnek otcovství, nicméně pro samotné uplatnění existuje lhůta, která pokud není dodržena, umožňuje uplatnění právě zmíněných dalších domněnek otcovství.³² Jak již bylo řečeno, domněnky otcovství jsou koncipovány jako domněnky vyvratitelné, v případě snahy o vyvrácení první domněnky, tj. zda je dotčený manžel matky otcem dítěte, je však možnost jen v prekluzivních lhůtách.³³ Zákon umožňuje v případě splnění taxativních podmínek tzv. konverzi neboli přeměnu první domněnky ve druhou domněnku. K této

²⁸ JANTOŠOVÁ, Klára. § 775 [Mateřství]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 2.

²⁹ JANTOŠOVÁ, Klára. § 775 [Mateřství]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 7.

³⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s.20. ISBN 978-80-7502-342-1.

³¹ §776 zák. č. 89/2012 S., občanský zákoník

³² JANTOŠOVÁ, Klára. § 776 [První domněnka otcovství]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 6.

³³ JANTOŠOVÁ, Klára. § 776 [První domněnka otcovství]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 5.

konverzi dojde, narodí-li se dítě v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství a třístým dnem po rozvodu manželství, a manžel, popřípadě bývalý manžel matky, prohlásí, že není otcem dítěte, zatímco jiný muž prohlásí, že je otcem dítěte. Následně se má za to, že otcem je tento muž, připojí-li se matka k oběma prohlášením.³⁴

Na základě druhé domněnky je otcem muž, který souhlasně s matkou dítěte potvrdí, že je otcem dítěte. V případě svéprávných osob uzná své otcovství před matričním úřadem či soudem. V případě nezletilých či osob omezených na svéprávnosti toto učiní před soudem za účasti osoby opatrovníka.³⁵ Toto platí, nedojde-li k určení otcovství podle první domněnky, nebo skrze konverzi první domněnky ve prospěch druhé.³⁶

Pokud není uplatněn ani jeden výše zmíněný případ, přichází na řadu třetí domněnka. Pak je určovatelem otcovství soud, který vychází ze zákonné domněnky soulože rodičů, ke které mělo dojít mezi osmdesátým a třístým dnem před narozením dítěte.³⁷ V praxi však rozhoduje soud na základě výsledku testů DNA, které v tomto případě sám nařídí, a dotčené osoby jsou tak povinny se mu podrobit, což judikoval i ústavní soud v ústavním nálezu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07. *„Z právě uvedeného jednoznačně plyne, že i kdyby se ve sporu o určení otcovství měla uplatňovat projednací zásada, byl by stěžovatel povinen podrobit se odběru vzorků DNA, neboť jedině tímto způsobem lze získat informace, které jsou nezbytné k náležitému objasnění skutkového stavu, a jimiž disponuje jedině on.“*³⁸

1.3. Rodičovská odpovědnost

Střídavou péčí rozumíme jednu z forem péče o nezletilého, která je jednou z možností výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství. Pro práci

³⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozvodu*. Praha: Leges, 2019, s.20. ISBN 978-80-7502-342-1.

³⁵ § 779 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

³⁶ JANTOŠOVÁ, Klára. § 779 [Druhá domněnka otcovství]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

³⁷ JANTOŠOVÁ, Klára. § 783 [Třetí domněnka otcovství]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

³⁸ Nález ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

s judikaturou ústavního soudu je proto, podle mého názoru, samotný institut rodičovské odpovědnosti nezbytně stručně analyzovat a vysvětlit.

1.3.1. Rodičovská odpovědnost obecně

Rodičovskou odpovědnost podle českého rodinného práva můžeme definovat za pomoci ustanovení §858 občanského zákoníku, které ji definuje jako: „... *povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti*“.³⁹ Při úpravě rodičovské odpovědnosti vychází občanský zákoník především z Principů evropského rodinného práva ve věci rodičovské odpovědnosti (PEFL).⁴⁰

Lze konstatovat, že z výše uvedeného ustanovení vyplývá, že rodičovská odpovědnost je tedy souborem práv a povinností osobní povahy. Dle komentářové literatury jde dokonce o „*nejvýznamnější soubor práv a povinností rodičů vůči jejich dítěti a jim odpovídajících práv jejich dětí domáhat se řádného plnění těchto rodičovských povinností, popř. rodičovských práv*“.⁴¹ Dále lze z výše uvedeného ustanovení vyčíst, že rodičovská odpovědnost má více složek a její podstata a smysl spočívá v samotné hodnotě rodičovství, a to ve spojení s hodnotou blaha dítěte.⁴² Jinak řečeno, „*účel rodičovské odpovědnosti v sobě spojuje dva rozměry, a to ochranu dítěte a realizaci samotného rodičovství, jež jsou ohraničeny maximou, a to nejlepším zájmem dítěte*“.⁴³

³⁹ §858 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁰ ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kolektiv. In: *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 39. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KYSELOVSKÁ, Tereza. § 858 [Rodičovská odpovědnost]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 734, marg. č. 3.

⁴² HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kolektiv. In: *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 209. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

⁴³ WESTPHALOVÁ, Lenka, Renata ŠÍNOVÁ, Lenka HOLÁ, Alicja LEIX a Daniela KOVÁŘOVÁ. In: *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Praha: Leges, 2021, s. 34. Teoretik. ISBN 978-80-7502-568-5.

Důvodem ochrany dítěte, tedy jednoho z rozměrů spojených v účelu rodičovské odpovědnosti, je skutečnost, že dítě po dlouhou dobu není schopno obstarávat své záležitosti a realizovat své zájmy s ohledem na biologickou a sociální nezralost, konkrétně po dobu narození až po nabytí jeho plné svéprávnosti.⁴⁴ Rodičovskou odpovědnost tak můžeme označit za ochranný institut dítěte.⁴⁵

Kdo je nositelem rodičovské odpovědnosti a komu je tedy přisuzována, upravuje občanský zákoník. Ten ve svém §865 sděluje, že jím je rodič, respektive náleží oběma rodičům stejně ve vzájemné rovnocennosti. Každý z rodičů je jejím nositelem, ledaže jí byl soudem zbaven.⁴⁶ Z toho vyplývá, že nositelem rodičovské odpovědnosti je tak i rodič nezletilý bez ohledu na jeho věk, či rodič omezený soudem ve svéprávnosti.⁴⁷ Rodiče, kteří jsou nositeli rodičovské odpovědnosti, ji také mohou vykonávat, a jsou tedy jejími vykonavateli. Občanský zákoník s ohledem na ochranu zájmu dítěte vymezuje přesně, jak by rodiče k rodičovské odpovědnosti měli přistupovat. Samotnou rodičovskou odpovědnost by podle něj měli rodiče vykonávat ve vzájemné provázanosti, vzájemné rovnosti a takovým způsobem, aby byla v zájmu dítěte a v míře odpovídající věku a jeho individualitě.⁴⁸ Zároveň by při výkonu rodičovské odpovědnosti měli brát rodiče na vědomí, že je zapotřebí přistupovat k dítěti s respektem k jeho osobnosti a faktu, že není pouhým objektem rodičovské nadřazenosti, ale slabším subjektem kvůli nízkému věku a sociální a biologické nezralosti.⁴⁹

Ve vztahu k tématu práce se přesuňme k situaci, kdy má dojít k rozvodu manželství. V tomto případě soud určí, jak bude o dítě postaráno především s uvážením zájmu dítěte. Zde je důležité zmínit, že při rozhodování o svěření péče

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu 24 Cdo 3173/2022-319.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ NOVÁ, Hana. § 865 [Rodičovská odpovědnost a vztah k omezení svéprávnosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.

⁴⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 868 [Výkon rodičovské odpovědnosti nezletilého rodiče a rodiče, jehož svéprávnost byla v této oblasti omezena]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 796–797, marg. č. 1.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu 24 Cdo 3173/2022-319.

⁴⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 865 [Nositelé rodičovské odpovědnosti, rodič omezený ve svéprávnosti]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 776, marg. č. 2.

po rozvodu rodičů vychází soud z právního rámce ústavního charakteru zakotveným v Úmluvě o právech dítěte a Listině základních práv a svobod, jež ochraňují práva a svobody dětí a rodičů. Kritéria, která soud posuzuje před svým rozhodnutím, budou dále v této práci rozebrána, a proto jen zmiňme fakt, že může při rozhodování vyjít buď ze vzájemné dohody rodičů o zvolené formě péče o dítě, nebo se soud odchýlí a rozhodne sám, avšak jen pokud to individuálně vyžaduje zájem řešeného dítěte.⁵⁰

Ve vztahu k zájmu dítěte zákon umožňuje, pokud je to zapotřebí kvůli tomu, že ani jeden z rodičů z nějakého důvodu není schopen zajistit dítěti náležitou péči, svěřením dítěte do péče i jiné osoby, než jsou rodiče, což je formulováno spolu s ostatními formami výkonu rodičovské odpovědnosti v ustanovení §907 občanského zákoníku. Tyto formy jsou v tomto ustanovení formulovány následovně:

„Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.“⁵¹

Z tohoto ustanovení vyplývá, že jednotlivé formy výkonu rodičovské odpovědnosti jsou následující: péče jednoho z rodičů, společná péče, střídavá péče, a jak jsem již zmínil, péče osoby odlišné od rodiče.⁵² O všech formách porozvodové péče o dítě rozhoduje soud, avšak v případě společné péče je zapotřebí souhlasu rodičů. Neexistuje žádná prioritní forma z výše uvedených, což judikoval i ústavní soud.⁵³ Formy výkonu rodičovské odpovědnosti budou obsahem samostatné kapitoly.

⁵⁰ §906 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵¹ §907 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵² NOVÁ, Hana. § 907 [Možnosti a podmínky při rozhodování o výchově dítěte]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

⁵³ Nález ústavního soudu ze dne 21. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1921/17.

1.3.2. Souhrnně k obsahu rodičovské odpovědnosti a jejím složkám

Skrze tuto podkapitolu popíšu stručně jednotlivé složky rodičovské odpovědnosti, které považuji za nejdůležitější zmínit. Stručně proto, jelikož nemohu s ohledem na komplexitu rodičovské odpovědnosti a jejích složek, které zákon staví na stejnou úroveň ve své relevanci, ve vztahu k rozsahu této práce podrobně rozebrat. Obsahem rodičovské odpovědnosti je soubor právních a morálních pravidel vymezených občanským zákoníkem, které existují mezi rodiči a nezletilými, neplně svéprávnými dětmi. Tato práva a povinnosti mají jak osobní, tak majetkovou povahu s výjimkou práv a povinností dle §856 a vyživovací povinnosti.⁵⁴ 10

Tyto povinnosti a tato práva spočívají:

- a) v péči o dítě;
- b) v ochraně dítěte;
- c) v udržování osobního styku s dítětem;
- d) v zajišťování jeho výchovy a vzdělání;
- e) v určení místa jeho bydliště;
- f) v jeho zastupování;
- g) ve správě jeho jmění.⁵⁵

Péče o dítě

První základní složkou rodičovské odpovědnosti je péče o dítě, respektive péče v nejširším slova smyslu zahrnující každodenní péči o dítě, ochranu dítěte

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a a kolektiv. In: *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 214. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

⁵⁵ Tamtéž.

a řádnou výchovu, tedy rozhodování o dítěti samotném.⁵⁶ Péči o dítě tak lze charakterizovat jako velmi širokou a klíčovou složku rodičovské odpovědnosti. Občanský zákoník sám obsah péče o dítě vymezuje demonstrativně, kdy pod ni zahrnuje zejména péči o zdraví dítěte, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.⁵⁷ Je potřeba mít na mysli, že péče o dítě jako složka rodičovské odpovědnosti se liší od osobní péče o dítě v tom, že je chápána obsáhleji. Zákon však není v tomto konzistentní, a tak například u péče jiné osoby než rodiče používá pojem osobní péče o dítě, zatímco u rodičů žijících odděleně nebo v případě rozvodu manželství v §906 odst. 1 občanského zákoníku používá pojem péče, ačkoliv soud rozhoduje o osobní péči. Konzistentnost používání těchto pojmů jsem nenašel ani ve studované literatuře. Pro pořádek, dle Westphalové, Králíčkové a kolektivu: „*Osobní péči jako součást širěji pojaté péče o dítě lze vymezit jakožto každodenní starání se o dítě, s kterým souvisí každodenní rozhodování v běžných záležitostech, zatímco péče o dítě, tedy v širším slova smyslu zahrnuje také výchovu dítěte, a lze ji tak chápat jako rozhodování o dítěti po všech stránkách.*“⁵⁸

Dle nálezu ústavního soudu ze dne 15.12.2015 sp. zn. I. ÚS 1587/15 je cílem péče o dítě, jakožto složky rodičovské odpovědnosti, zajistit náležitý všestranný vývoj dítěte, a to jak po tělesné, tak citové, rozumové a mravní stránce. Díky takto zajištěnému vývoji by po dosažení svéprávnosti bylo dítě již schopno řešit záležitosti ve svém životě, včetně eventuálních následků svého jednání, zcela samostatně. Ústavní soud také dodal, že vedení dětí k samostatnosti a odpovědnosti je povinností a právem rodičů.

Ochrana dítěte

Druhou složkou rodičovské odpovědnosti je ochrana dítěte. Skrze tuto složku rodičům náleží povinnost a právo dítě ochraňovat tak, aby ona ochrana byla především v jeho zájmu a ochraňovala jej před vlivy z vnějšího světa, a to s ohledem na stupeň jeho vývoje, zralosti, věku a temperamentu.⁵⁹ Ochranu dítěte

⁵⁶ ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kolektiv. In: *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 77. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

⁵⁷ §858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁸ ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kolektiv. In: *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 77. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kolektiv. In: *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 216. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

tak lze chápat jako ochranu osoby dítěte v pravém smyslu slova, ale také jako dohled a ochranu jeho práv. Tuto ochranu musí rodiče vykonávat v rovnováze ke svobodě a budoucí potřebě dítěte být samostatné. Zároveň aby dítě při zajišťování této ochrany cítilo pocit bezpečí, stability a pevného rodinného zázemí. Ústavní soud se k ochraně dítěte vyjadřuje například ve svém nálezu ze dne 15.12.2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15.

V tomto nálezu ústavní soud hodnotí zejména přiměřenost ochrany dítěte před nepříznivými vlivy a vedení dítěte k samostatnosti: „*Je nutno nalézt správnou rovnováhu mezi intenzitou dohledu a svobodou dětí. Tím, že rodiče děti vychovávají k samostatnosti, tak je nejlépe chrání před nebezpečím. Absolutní odpovědností rodičů za činy svých dětí by byl zcela popřen tento důležitý aspekt výchovy dětí.*“⁶⁰

Osobní styk s dítětem

Třetí složkou rodičovské odpovědnosti je právo a povinnost osobního styku s dítětem. Osobní styk rodičů s dítětem je jejich vzájemným právem, ale i povinností, pokud nežijí společně.⁶¹ Je nemyslitelné, aby samotná realizace rodičovství byla možná bez osobního styku. Rodič prostřednictvím osobního styku působí na samotné dítě, utváří a ovlivňuje jeho názory a usměrňuje jeho chování a vývoj. Osobní kontakt rodiče a dítěte je natolik důležitý, že zákon sám výslovně upravuje osobní styk jako složku rodičovské odpovědnosti, a to ve vazbě na mezinárodní smlouvy, především Úmluvu o právech dítěte a Úmluvu o styku s dětmi.⁶²

Zajišťování výchovy dítěte

Další podstatnou složkou obsahu rodičovské odpovědnosti je výchova dítěte. Tuto lze charakterizovat jako náplň rodičovské odpovědnosti, ve které mají dle zákona rozhodující roli rodiče, kteří mají být všestranným příkladem svým dětem v tom, jak vést život a jak se chovat ve společnosti.⁶³ Na druhou stranu je

⁶⁰ Nález ústavního soudu ze dne 15.12.2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15.

⁶¹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kolektiv. In: *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 216. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

⁶² §887 a následující zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶³ ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kolektiv. In: *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 80. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

dítě povinno dbát svých rodičů a podřídit se opatřením vedoucích k výše zmíněnému, což výslovně vymezuje i občanský zákoník ve svém ustanovení §857. Výchovu nelze generalizovat, jelikož každý rodič může mít na výchovu dítěte různý úhel pohledu, může být zastáncem různých životních a morálních hodnot, a stejně tak je potřeba vzít v potaz, že každý člověk má odlišný žebříček životních priorit. K problematice náležité výchovy nezletilých a jejich přípravy na budoucí život se vyjádřil i ústavní soud, který uvedl, že: „...součástí rodičovské odpovědnosti je zajistit řádný a všestranný vývoj dítěte, jak tělesný, tak citový, rozumový a mravní, a tím mimo jiné zajistit, aby po dosažení svéprávnosti bylo dítě již samo schopno rozhodovat o svém životě a nést následky svého jednání. Učit děti samostatnosti a odpovědnosti je tak povinností, ale i právem rodičů. Tím, že rodiče děti vychovávají k samostatnosti, tak je nejlépe chrání před nebezpečím.“⁶⁴

Zajištění vzdělání dítěte

Vzdělávání dítěte je další složkou rodičovské odpovědnosti, která povínuje a opravňuje rodiče o tomto vzdělávání rozhodovat, umožňovat jej, zajišťovat, podporovat jej a dále poskytovat pomoc dítěti s výběrem školy, pokud je to potřeba. Vše zmíněné rodiče vykonávají ve vzájemné shodě, pokud nikoliv, můžou se obrátit na soud. Podstatné u této složky rodičovské odpovědnosti je také brát v úvahu schopnosti, nadání dítěte a jeho názor. Rodiče stejně tak mohou rozhodovat v přiměřené míře o pracovním uplatnění dítěte.⁶⁵

Určení místa bydliště dítěte

Určení místa bydliště dítěte je podobně významnou složkou rodičovské odpovědnosti, kdy je zapotřebí dohody mezi rodiči, a to bez ohledu, o jakou formu péče o dítě se jedná. Pokud dohoda mezi rodiči není z nějakého důvodu možná, může o věci rozhodnout soud.⁶⁶ Určení místa bydliště dítěte, tedy kde bude dítě fakticky žít, je nepochybně podstatnou otázkou podléhající režimu podle §877 občanského zákoníku. Žádný z rodičů není oprávněn jednostranně, svévolně, bez souhlasu druhého rodiče nebo bez rozhodnutí soudu dítě přemístit, a omezit tak

⁶⁴ Nález ústavního soudu ze dne 15.12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15, právní věta.

⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kolektiv. In: *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 219. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

⁶⁶ §877 občanského zákoníku

jeho právo na to, aby bylo vychovááno oběma rodiči, což potvrzuje i judikatura ústavního soudu, dle které: „...skutečnost, že jeden z rodičů protiprávně (jednostranně) změnil bydliště dítěte, je podstatnou okolností, kterou je třeba zohlednit při rozhodování, komu dítě svěřit do péče, a při rozhodování o rozsahu a podmínkách styku...“⁶⁷

Zastupování dítěte

Povinnost a právo zastupovat dítě náleží rodičům dítěte, které ještě nenabýlo plné svéprávnosti, tj. nejpozději osmnáctým rokem života, kdy není ještě způsobilé samostatně právně jednat a není plně odpovědné z tohoto jednání.⁶⁸ Neznamená to však, že by vůbec nemohlo jednat, jelikož v ustanovení §31 občanského zákoníku je uvedeno „...každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.“⁶⁹ Toto ustanovení má však charakter vyvratitelné domněnky, a je tedy jen na posouzení rodičů, zda je dítě vzhledem k jeho rozumové a volní kapacitě schopno provést dané právní jednání kvalifikovaným způsobem. Některá právní jednání může nezletilý provést i nad rámec jeho částečné svéprávnosti, pokud k tomu dá souhlas zákonný zástupce.⁷⁰

Správa jmění dítěte

Složkou rodičovské odpovědnosti, jež rodičům ukládá povinnost a právo spravovat dítěti jmění, tedy soubor majetku a dluhů, uzavřeme výčet shrnující obsah rodičovské odpovědnosti. Každá fyzická osoba včetně dítěte může vlastnit a nabývat majetek z nejrůznějších právních titulů. Rodiče v případě existence jmění dítěte mají o takové jmění povinnost pečovat, a to s péčí řádného hospodáře, tedy tak, že prioritou bude majetek zachovávat s minimem rizika než rozmnožovat s podstupením rizik.⁷¹ Samotná povinnost pečovat o jmění dítěte je upravena v občanském zákoníku, konkrétně v §896 a následujících.

⁶⁷ Usnesení ústavního soudu ze dne 14.3.2017, sp. zn. I. ÚS 955/15.

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kolektiv. In: *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 220. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

⁶⁹ §31 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

⁷⁰ §32 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

⁷¹ ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kolektiv. In: *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, s. 161. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

1.4. Zájem dítěte

Zájem dítěte je institutem vyskytujícím se v několika ustanoveních občanského zákoníku. Samotným občanským zákoníkem ani jiným zákonem českého právního řádu není výslovně definován, a to zcela úmyslně, jelikož zájem dítěte může mít mnoho podob. Jinak řečeno zákon nemůže: „...*kazuisticky obsáhnout všechny budoucí skutečnosti, a proto dává prostor růstu a přizpůsobení se neustále se měnícím společenským i kulturním podmínkám bez toho, aby na každou musel jednotlivě reagovat*“.⁷² Je tedy tzv. otevřeným právním pojmem.⁷³

Přestože je zájem dítěte otevřeným právním pojmem, výbor OSN pro práva dítěte vydal k nejlepšímu zájmu dítěte komentář, v němž popsal jeho složky, které jsou následující:

za 1. základní právo dítěte, aby byl jeho nejlepší zájem posouzen a bylo k němu přihlédnuto,

za 2. základní interpretační princip (je-li možné interpretovat právní předpis vícero způsoby, zvolí se ten, který nejefektivněji naplňuje nejlepší zájem dítěte)

a za 3. procesní pravidlo (kdykoliv se přijímá rozhodnutí, které by mohlo ovlivnit dítě, je třeba posuzovat, jaké pozitivní či negativní dopady na dítě může toto rozhodnutí mít).⁷⁴

Dle komentářové literatury je zájem dítěte jedna z nosných zásad rodinného práva, resp. práva jako takového.⁷⁵ Jeho základní zakotvení nalezneme v Úmluvě o právech dítěte, konkrétně článek 3 této úmluvy stanovuje, že zájem dítěte je primárním hlediskem ve všech činnostech a věcech týkajících se dětí, tedy i předmětu této práce, střídavé péče. Tento názor potvrdil ostatně i ústavní soud ve své judikatuře.⁷⁶ Z vyjádření, že nejlepší zájem dítěte musí být "předním hlediskem", však zároveň vyplývá, že není hlediskem jediným, které soudy v řízeních týkajících se dětí musí zvažovat. Proto může nastat situace, kdy nejlepší

⁷² PSUTKA, Jindřich. 3.4 Nejlepší zájem dítěte. In: PSUTKA, Jindřich. Péče o jmění nezletilého dítěte. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 69.

⁷³ PSUTKA, Jindřich. 3.4 Nejlepší zájem dítěte. In: PSUTKA, Jindřich. Péče o jmění nezletilého dítěte. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 69.

⁷⁴ Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte. Vláda České republiky [online]. 2013 [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vyborosn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimuzajmu-ditete-107820>

⁷⁵ PSUTKA, Jindřich. 3.4 Nejlepší zájem dítěte. In: PSUTKA, Jindřich. Péče o jmění nezletilého dítěte. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 69.

⁷⁶ nález ústavního soudu ze dne 30. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14, bod 23.

zájem dítěte může být v konfliktu s oprávněnými zájmy ostatních osob. V takové situaci je nutno zásadu nejlepšího zájmu dítěte s těmito zájmy vyvažovat i přes to, že má při tomto vyvažování značnou prioritu.⁷⁷ Jinými slovy, v tomto potenciálním vyvažování má nejlepší zájem dítěte vyšší váhu než ostatní oprávněné zájmy, které však soud též musí zvažovat, což potvrdil i ústavní soud.⁷⁸

Článek 3 Úmluvy o právech dítěte také k zájmu dítěte říká, že je povinností smluvního státu zajistit dítěti ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž mají brát ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných.⁷⁹ Je tedy možné konstatovat, že zjištění zájmu dítěte je klíčovým faktorem při posuzování a rozhodování vhodné formy péče o dítě, tedy i střídavé péče.⁸⁰ K tomuto ústavní soud ve své judikatuře uvedl, že dítě samo je bytostí jedinečnou, nadanou nezadatelnými, nezczitelnými, nepromlčitelnými a nezrušitelnými základními právy a svobodami, a tedy bytostí, které by se mělo dostat při jejím vývinu toho nejlepšího.⁸¹

1.5. Rodičovský konflikt

Rodičovský konflikt lze definovat jako dlouhotrvající potíže mezi rodiči, je charakteristický častými hádkami, opakovanými neshodami a vzájemným nerespektováním. Rodičovský konflikt má tak agresivnější a intenzivnější charakter než hádka rodičů. Je následkem problematického vztahu, který může být ve fázi narušeného vztahu, skomírajícího vztahu, případně vztahu, který již nefunguje.⁸² Dle dokumentu Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí lze rodičovský konflikt rozdělit na několik fází. Ty mohou vést až k rozvodu či rozchodu manželů či partnerů, kteří jsou zároveň rodiči. Rodičovské konflikty však mohou přetrvávat i poté.⁸³ Důvodem, proč je rodičovský konflikt zmíněn v pojmech vztahujících se ke střídavé péči, je skutečnost, že má nezpochybnitelný vliv na dítě, a to ve všech

⁷⁷ Nález ústavního soudu ze dne 24. 6. 2016, sp. zn. II. ÚS 169/16-3, bod 21.

⁷⁸ Nález ústavního soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. I. ÚS 3216/13.

⁷⁹ Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte, Článek 3

⁸⁰ TRÁVNÍČEK, Milan. 5. Zájem dítěte. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 7.

⁸¹ Nález ústavního soudu ze dne 20. 1. 2005, sp. zn. II. ÚS 363/03.

⁸² ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019, s. 49. ISBN 978-80-7502-342-1.

⁸³ Dítě uprostřed rodičovského konfliktu: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí [online]. Brno, 2019 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/documents/35829/42780/Petr_Stipek_-_Dite_uprostred_rodicovskeho_konfliktu_listopad_2019_Brno.pdf/1e364655-954b-b8ac-173a-81347a988e8c

svých fázích. Jinak řečeno: „*Rodičovský konflikt mění rodinné klima a dotýká se dítěte.*“⁸⁴

Fáze rodičovského konfliktu jsou následující:

1. Rodičovský konflikt „nevyslovený, neoficiální“
2. Rodičovský konflikt „vyslovený, oficiální“
3. Rozvodová či rozchodová situace
4. Fáze po rozvodu či po rozchodu⁸⁵

Střídavá péče je formou porozvodové péče, je tedy úzce spjata s třetí a čtvrtou fází rodičovského konfliktu. Při úpravě poměrů nezletilých a výběru vhodné porozvodové péče je proto zjišťováno, jestli konflikt mezi rodiči přetrvává, nebo zda jsou schopni domluvit se na budoucí péči o dítě. Dle Rogalewiczové existují tři základní přístupy rodičů k řešení jejich rodičovských konfliktů. Prvním přístupem je „Přístup agresivní – útok“. Tento přístup je charakteristický tím, že rodiče chtějí dosáhnout svého záměru za každou cenu.⁸⁶ Dalším přístupem je „Přístup pasivní – útěk“. Ten se od předchozího přístupu liší v tom, že je de facto jeho opakem. Rodič se vzdá okamžitě, když se rodičovský konflikt objeví. Tento přístup volí obvykle z důvodu strachu nebo snahy udržet rodičovský konflikt v co nejkldnější rovině.⁸⁷ Třetím přístupem rodičů je „Přístup asertivní - jednání“. Při tomto přístupu rodič moudře ustupuje nesmyslným požadavkům druhého rodiče, na druhou stranu trvá na opodstatněných právech a zájmech, které jsou také často ku prospěchu dítěte. Tento přístup se často může změnit v předchozí dva, pokud je dlouhodobě vystaven tlaku agresivního přístupu druhého rodiče.⁸⁸

⁸⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Práva dítěte v rodičovském konfliktu. Právní rozhledy, 2016, č. 19, s. 660-666

⁸⁵ Dítě uprostřed rodičovského konfliktu: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí [online]. Brno, 2019 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/documents/35829/42780/Petr_Stipek_-_Dite_uprostred_rodicovskeho_konfliktu_listopad_2019_Brno.pdf/1e364655-954b-b8ac-173a-81347a988e8c

⁸⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019, s. 63. ISBN 978-80-7502-342-1.

⁸⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019, s. 65. ISBN 978-80-7502-342-1.

⁸⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019, s. 66-67. ISBN 978-80-7502-342-1.

2. Střídavá péče

Střídavá péče je primárním a vlastním obsahem této práce, a proto bude, podle mého názoru, přínosné pro naplnění účelu tuto formu nejen zanalyzovat, ale také vyhodnotit její vhodnost a aplikovatelnost tak, aby naplnila svůj účel, vyhovovala dané rodině, a především nezletilému dítěti pro zajištění jeho správného a řádného vývoje. Analýza a posouzení vhodnosti je prací soudů. K tomuto nelehkému úkolu soudům zákon přikládá určitý návod. Návod k postupu obecných soudů přikládá stejně tak judikatura ústavního soudu, která soudům stanovuje, jaká kritéria a s jakou vahou musí být posouzena před samotným rozhodnutím o vhodném typu porozvodové péče pro konkrétní dítě. V případě, že kritéria z nějakého důvodu popírají vhodnost určité formy péče, jsou pak označována za překážku této péče.

Jak jsem již zmínil, střídavá péče je jednou z variant péče o dítě po rozvodu manželství, o níž rozhoduje soud v rámci opatrovnického řízení. Tento rodinně-právní institut má své zakotvení v §907 občanského zákoníku a spočívá v tom, že dítě je svěřeno po určité časové období do péče jednoho z rodičů a pro následující časové období do péče druhého z rodičů. Důvodem je, aby bylo fakticky v péči obou rodičů, což je dle premisy vycházející z judikatury ústavního soudu zájmem dotčeného dítěte.⁸⁹ Časová období, kdy je dítě u jednoho a poté u druhého rodiče, nemusí být bezpodmínečně stejně dlouhá. Délka těchto období závisí na vůli rodičů, vůli dítěte, na konkrétních podmínkách a okolnostech každého jednotlivého případu.⁹⁰

Dle studované judikatury ústavního soudu v případě způsobilosti a zájmu o výchovu a péči oběma rodiči a pokud oba rodiče dbají kromě řádné péče o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní, má podle ústavního soudu střídavá péče býti primární variantou a u ostatních variant by mělo být prokázáno, proč by právě ony byly v zájmu dítěte.⁹¹ Ústavní soud však ve své další judikatuře upřesnil,

⁸⁹ Nález ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

⁹⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozvodu. Praha: Leges, 2019, s. 38. ISBN 978-80-7502-342-1.

⁹¹ Nález ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

že ani v tomto případě nemůže být střídavá péče automatickým primárním řešením, ale je skutečně potřeba ke každému případu přistupovat individuálně.⁹²

Individuální přístup ke každému řešenému dítěti je zapotřebí, přesto je při rozhodování o formě péče o dítě po rozvodu potřeba vycházet z ústavněprávní úpravy zakotvené především v Úmluvě o právech dítěte, která je součástí českého právního řádu a která ve svém článku 7 říká, že dítě má právo na péči obou rodičů a na druhou stranu rodiče mají právo, aby dítě nebylo proti jejich vůli zásadním způsobem od nich odděleno.⁹³ Dále práva a svobody rodičů ústavněprávního charakteru upravuje Listina základních práv a svobod ve svém článku 32. Judikatura ústavního soudu potvrzuje, že co největší naplnění rovné rodičovské péče má být cílem při rozhodování při úpravě poměrů nezletilých.⁹⁴

Ústavní soud prostřednictvím judikatury vymezil ústavněprávní kritéria, jež musí soudy před rozhodnutím u konkrétního individuálního případu hodnotit, naplnit je a posoudit, jaká je nejlepší forma péče o dítě, a tato byla v jeho nejlepším zájmu.⁹⁵

V kontextu uvedené judikatury by nejlepším zájmem dítěte byla péče obou rodičů. Avšak v případě, že jeden z rodičů daná kritéria naplňuje výrazně lépe, je v nejlepším zájmu dítěte být ve výlučné péči právě u tohoto rodiče.⁹⁶ Je důležité zmínit, že mohou nastat okolnosti u konkrétního dítěte, které tento model změní a podle soudu bude nejlepším zájmem dítěte model jiný. Je tedy skutečně na příslušném soudu, jak konkrétní případ vyhodnotí na základě individuálního přístupu ke každému řešenému dítěti.

2.1. Vývoj střídavé péče v České republice

Do účinnosti novely (zákon č. 91/1998 Sb.) zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, který institut střídavé péče zavedl, zákon ve svém ustanovení §26 normoval: *„v rozhodnutí, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude*

⁹² Nález ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 2224/14.

⁹³ Sdělení č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte, Článek 7

⁹⁴ Nález ústavního soudu ze dne 2. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 4189/18.

⁹⁵ Nález ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

⁹⁶ Nález ústavního soudu ze dne 29. 6. 2020, sp. zn. II. ÚS 1314/20.

dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu“. Přestože zákon o rodině institut střídavé péče neobsahoval a doslovně nehovořil o možnosti svěřit dítě do střídavé péče, judikatura potvrzuje, že tomu tak být mohlo.⁹⁷ V praxi existují ojedinělá rozhodnutí, kdy soud svěřil nezletilého do společné nebo střídavé péče, pokud rodiče takovýto postup soudu sami navrhli.⁹⁸ Tato svá rozhodnutí soudy odůvodňovaly gramatickým výkladem zákona o rodině, jenž možnost střídavé péče nevylučoval, a uváděly, že rodinné vztahy je třeba posuzovat nejen podle zákona o rodině, nýbrž je nutno zohlednit i Úmluvu o právech dítěte, která už v té době byla součástí českého právního řádu.⁹⁹

Střídavá péče byla formálně do české právní úpravy spolu s institutem společné péče zavedena právě touto novelou zákona o rodině v roce 1998.¹⁰⁰ Byla odezvou na soudní praxi, která se přenesla z období před rokem 1989 do 90. let a byla charakteristická tím, že v rámci porozvodové úpravy poměrů dítěte bylo, až na výjimky, svěřováno výhradně do výlučné péče. Ta nesla znaky diskriminace rodiče, kterému dítě svěřeno nebylo, jelikož kontakt dítěte byl omezen na minimální míru. Tím fakticky docházelo k omezení práva dítěte na péči obou rodičů. Novela zákona měla zavedením střídavé péče tuto praxi změnit, a zabránit tak poškozování dětí, rodičů a v důsledku toho i České republiky na mezinárodní úrovni.¹⁰¹

Zrušením zákona o rodině a účinností nového občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) přešla převážná část materie rodinného práva do jeho 2. části, a začlenila se tak do základního soukromoprávního kodexu. Dle komentářové literatury se přesunem materie rodinného práva stala „...*střídmější a nabízí oproti zákonu o rodině střídavou péči jako alternativu k péči výlučné, bez specifikace, za jakých podmínek má být o střídavé péči rozhodnuto*“.¹⁰² Podrobnějším rozbořením

⁹⁷ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8, s. 277-283.

⁹⁸ FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 15-16.

⁹⁹ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8, s. 277-283.

¹⁰⁰ HUFOVÁ, Adéla. Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2012, č. 21, s. 749-754

¹⁰¹ TYL, Jiří. Soudní praxe úpravy porozvodové péče o děti (Názor čtenáře). Právo a rodina, 2006, roč. 8, č. 4, s. 20.

¹⁰² WESTPHALOVÁ, Lenka, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Práva dítěte v rodičovském konfliktu. Právní rozhledy, 2016, č. 19, s. 660-666.

rozdílů mezi občanským zákoníkem a zákonem o rodině v problematice střídavé péče se budu zabývat v následující podkapitole.

2.1.1. Srovnání právní úpravy střídavé péče v občanském zákoníku a v zákoně o rodině

Při podrobnějším srovnání úpravy střídavé péče mezi zákonem o rodině a občanským zákoníkem můžeme zjistit, že došlo k několika změnám, ale zároveň u některých věcí ke změně nedošlo. V této podkapitole se podíváme právě na tuto problematiku. Před samotným rozbohem je nutné říci, že komentářová literatura sděluje, že změnou úpravy rodinného práva, ke které došlo „obměnou“ zákona o rodině občanským zákoníkem, nedošlo v právní úpravě střídavé péče k takovým změnám, které by měly mít zásadní vliv na rozhodovací činnost soudů.¹⁰³

Primárními rozdíly mezi oběma předpisy v úpravě střídavé péče jsou:

za 1. v občanském zákoníku došlo ke zrovnoprávnění střídavé péče s péčí výlučnou, jelikož se dále nevyžaduje, aby střídavá péče lépe zajišťovala potřeby dítěte;

za 2. občanský zákoník výslovně stanovuje, že je v rozhodnutích ve společné péči nutný souhlas obou rodičů;

za 3. novým v občanském zákoníku je institut „významné záležitosti“, jehož prostřednictvím může rodič, který byl vyloučen z rozhodnutí o významné záležitosti (například otázka bydliště dítěte, otázka školní docházky), žádat soud, aby o této záležitosti rozhodl;

za 4. soudy jsou podle občanského zákoníku povinny informovat děti o záležitostech, které se jich týkají, dále je povinností soudů zjišťovat názor dětí starších 12 let, jelikož je zavedena právní fikce, že od tohoto věku jsou děti schopny informace přijmout, vytvořit svůj názor a ten sdělit;

¹⁰³ TRÁVNÍČEK, Milan. 10. Srovnání občanského zákoníku se zákonem o rodině. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 26.

za 5. u dítěte, které není schopno informace o věcech jeho se týkajících přijmout, je povinností soudu tyto informace sdělit jiné osobě. Tato osoba musí být způsobilá zájmy dítěte chránit a zároveň její vlastní zájmy nesmí být v rozporu se zájmy tohoto dítěte.

Naopak ke změně v občanském zákoníku oproti zákonu o rodině nedošlo v těchto zásadních otázkách:

za 1. v občanském zákoníku není výslovně stanovena povinnost dohody rodičů na střídavé péči¹⁰⁴, což potvrzuje i ústavní soud ve své judikatuře, kde uvádí, že zákonodárce tím, že podmínku souhlasu obou rodičů v případě střídavé péče neuvedl, projevil jednoznačně své stanovisko, tedy souhlas obou rodičů při svěřením do střídavé péče nevyžadovat;¹⁰⁵

za 2. střídavá péče musí být v zájmu dítěte;

za 3. zjišťování výše výživného, nemožnost započtení výživného pro nezletilé dítě.¹⁰⁶

2.2. Kritéria určující vhodnost střídavé péče

Střídavá péče není jedinou formou péče o dítě po rozvodu manželství, a tak se přirozeně naskýtá otázka, za jakých okolností je vhodnou formou a zdali je aplikovatelná, jestli bude vyhovovat dotčené rodině, a především dotčenému dítěti, pro to, aby jeho vývoj směřoval řádně a správným směrem. Tuto vhodnost a aplikovatelnost zjišťuje a analyzuje soud.¹⁰⁷

Při volbě střídavé péče je třeba v první řadě zmínit a zopakovat prioritní postavení zájmu dítěte, nikoli zájem rodičů, resp. jednoho z rodičů. Obecně je dán zájem dítěte na tom, aby rozvodem nepřicházelo o jednoho z rodičů. Jak vyplývá z judikatury ústavního soudu: „*Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte tedy nelze*

¹⁰⁴ TRÁVNÍČEK, Milan. 10. Srovnání občanského zákoníku se zákonem o rodině. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 26.

¹⁰⁵ Nález ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

¹⁰⁶ TRÁVNÍČEK, Milan. 10. Srovnání občanského zákoníku se zákonem o rodině. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 26.

¹⁰⁷ TRÁVNÍČEK, Milan. 6. Čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 7.

postupovat podle předem daného schématu, přičemž střídavá péče nemůže být paušálně využívána jako forma ‚spravedlivého‘ rozdělení péče o dítě mezi oba rodiče. Stejně tak pochopitelně nelze možnost střídavé výchovy automaticky a bez důkladného posouzení případu odmítat. Zájem a potřeby konkrétního dítěte je proto třeba posuzovat v každém jednotlivém případě zvlášť a se snahou o minimalizaci negativních důsledků pro dítě.“¹⁰⁸

Soud při zjišťování vhodnosti střídavé péče postupuje systematicky. Jako první krok posoudí každého z rodičů dle čtyřstupňového testu vhodnosti (viz. podkapitola 2.2.2.). Následně zohledňuje další kritéria spojená s konkrétním charakterem případu. Zde je podstatný individuální přístup ke každému případu.¹⁰⁹ Kromě jiného ústavní soud ve své judikatuře uvádí, že na soudy je kladen nárok nejen v metodice posouzení, ale také ve kvalitě posuzované věci.¹¹⁰

Ani splnění veškerých výše uvedených kritérií, která jsou pro nařízení střídavé péče stanovená, však automaticky neznamená a ani nemůže znamenat, že střídavá péče bude nařízena, jak uvedl ústavní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 773/18, ze dne 31. 8. 2018: „*Splnění kritérií pro nařízení střídavé péče je jen vodítkem pro rozhodování obecných soudů, takže jejich splnění nemusí vést vždy k jednoznačnému závěru o jejím nařízení v případě, že obecné soudy ústavně konformním postupem zváží všechny relevantní okolnosti a dospějí k jinému řešení. K těmto okolnostem je třeba řadit i funkční vztahy mezi rodiči, v rodině, a to i po rozvodu manželství nebo rozpadu partnerských vztahů. Skutečnost, že nařízení střídavé péče může v praxi vést k stabilizaci těchto vztahů a obnovení konstruktivní komunikace rozvedených rodičů, však neznamená, že z tohoto důvodu musí být střídavá péče nařízena. Jestliže obecné soudy takovému požadavku nevyhoví a svůj závěr náležitým způsobem odůvodní, nejde o porušení požadavků plynoucích z čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, a tím spíše z čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.“¹¹¹*

¹⁰⁸ Usnesení ústavního soudu ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 106/15.

¹⁰⁹ Nález ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

¹¹⁰ Nález ústavního soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21.

¹¹¹ Nález ústavního soudu ze dne 31. 8. 2018, sp. zn. IV. ÚS 773/18.

Jak již bylo zmíněno, forma střídavé péče spočívá v tom, že dítě je svěřeno pro určité časové období do péče jednoho z rodičů a pro následující časové období do péče druhého z rodičů. Ve většině případů se děti přesunují a střídají bydliště svých rodičů, v některých však naopak děti zůstávají v místě jednoho bydliště a zde se střídají rodiče. Tato varianta je označována za citlivější ve vztahu k zájmu dítěte.¹¹² Je zapotřebí vzít v potaz, že při svěřením dítěte do střídavé péče bude nově nastalá rodinná situace pro dítě těžká, a proto by tak mělo být učiněno, pokud lze ze zjištěných informací předpokládat, že rodiče k ní budou přistupovat zodpovědně, s tolerancí a dobrou vůlí. Pokud by byla nařízena střídavá péče z legitimních důvodů, ale přesto absentovala výše zmíněný přístup rodičů, stala by se střídavá péče pro dítě nesmírně zatěžující.¹¹³

2.2.1. Zájem dítěte jako přední hledisko

Zájem dítěte jsem již v jedné z podkapitol na začátku této práce rozebíral, považuji však za nutné ho zmínit v části kritérií vhodnosti střídavé péče a stručně shrnout, a to z důvodu jeho prioritního významu při rozhodování o porozvodové péči o dítě.

Zájem dítěte je při rozhodování vhodné formy péče o dítě vždy rozhodujícím kritériem, což judikoval i ústavní soud.¹¹⁴ Lze tedy konstatovat, že střídavou péčí je možno upřednostnit před ostatními formami porozvodové péče tehdy, pokud je nejvhodnější formou z pohledu nejlepšího zájmu dítěte, samozřejmě i s přihlédnutím k ostatním okolnostem, které soud zkoumá.¹¹⁵ Zájem dítěte nemá v zákoně výslovnou definici a lze ho charakterizovat jako otevřený právní pojem, který má flexibilní a adaptabilní charakter, což se projevuje tak, že při jeho definování je potřeba přihlédnout ke specifickým okolnostem případu,

¹¹² NOVÁ, Hana. § 907 [Možnosti a podmínky při rozhodování o výchově dítěte]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 951, marg. č. 2.

¹¹³ NOVÁ, Hana. § 907 [Možnosti a podmínky při rozhodování o výchově dítěte]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 2.

¹¹⁴ TRÁVNÍČEK, Milan. 5. Zájem dítěte. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 5.

¹¹⁵ Usnesení ústavního soudu ze dne 5. 11. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2458/18.

při kterém je potřeba věnovat pozornost osobním poměrům, situaci a potřebám dítěte.¹¹⁶

2.2.2. Čtyřstupňový test vhodnosti

Dle judikatury ústavního soudu není střídavá péče jako forma péče o dítě automatickým řešením při rozchodu rodičů a konstatoval, že je zapotřebí ke každému řešenému dítěti přistupovat individuálně.¹¹⁷ Ústavní soud k tomuto individuálnímu posuzování formuloval ústavním nálezem ze dne 26.5.2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13., čtyři základní kritéria, kterými se musí soudy při posuzování vhodnosti střídavé péče zabývat.¹¹⁸ Následnou judikaturou ústavní soud právní závěry tohoto nálezu podpořil a například v ústavním nálezem ze dne 30.12.2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14 aplikaci těchto čtyř základních kritérií shrnul.¹¹⁹

Určená čtyři základní kritéria, komentářovou literaturou označována také jako tzv. čtyřstupňový test vhodnosti, musí být v opatrovnických věcech posouzena u každého z rodičů.¹²⁰ Pokud je rodiče naplňují zhruba stejnou měrou, je třeba držet se již ze zmíněné premisy vycházející z výše uvedeného ústavního nálezu ze dne 30.12.2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14, že zájmem dítěte je, aby bylo v péči obou rodičů.¹²¹ Tuto premisu, respektive presumpci vhodnosti střídavé péče, lze nicméně vyvrátit, zapotřebí jsou k tomu ale pádné důvody. Těmito důvody mohou být například existence specifického zdravotního a psychického stavu dítěte nebo velká vzdálenost mezi bydlišti rodičů.¹²²

Kritérii tzv. čtyřstupňového testu vhodnosti jsou:

za 1. existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřením do péče usilující osobou;

¹¹⁶ Usnesení ústavního soudu ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 106/15.

¹¹⁷ Nález ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

¹¹⁸ Nález ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

¹¹⁹ Nález ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

¹²⁰ TRÁVNÍČEK, Milan. 6. Čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 8.

¹²¹ Nález ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14.

¹²² Nález ústavního soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21-2.

za 2. míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče té které osoby;

za 3. schopnost osoby usilující o svěření dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby;

za 4. přání dítěte.¹²³

V rámci prvního kritéria „*existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěření do péče usilující osobou*“ je třeba vycházet ze skutečnosti, že rodina představuje primárně biologické pouto a teprve následně sociální institut.¹²⁴ Je však nutné mít na paměti, že pouhá biologická vazba mezi danou osobou a dítětem nemusí nutně znamenat, že mezi nimi existuje úzký osobní vztah.¹²⁵ Je tedy zapotřebí dalších právních a skutkových okolností pro potvrzení existence úzkého osobního vztahu. Zpravidla je požadováno soužití dítěte a dané osoby. V případě absence prvního kritéria není pro soud obtížné tuto skutečnost zjistit a ověřit.

V případě druhého kritéria „*míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče té které osoby*“ musí soud vycházet z toho, že je jeho povinností co nejméně zasahovat do rodinného života a soukromí dítěte, zejména:

- a) aby dítě nebylo odtrženo od osob, k nimž má náklonnost a u nichž se cítí doma,
- b) aby bylo svěřeno do péče osoby, která uznává důležitost a roli osob blízkých dítěti a nebude bránit jejich styku s dítětem.

Dle judikatury ústavního soudu pod toto kritérium spadá také posuzování, zda jeden z rodičů neovlivňuje dítě proti rodiči druhému. Takové jednání totiž může negativně ovlivnit citový vývoj dítěte a vazby k poškozovanému rodiči.¹²⁶ Ve vztahu k tomuto kritériu je důležité vzít v potaz, že dítě je unikátní jedinec

¹²³ MENCNEROVÁ, Kateřina. 1.2 Střídavá péče. In: MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 3.

¹²⁴ TRÁVNÍČEK, Milan. 6. Čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 8.

¹²⁵ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8, s. 277-283.

¹²⁶ Usnesení ústavního soudu ze dne 2. 9. 2019 sp. zn. III.ÚS 121/19.

s vlastní identitou tvořenou také jeho národností, náboženským vyznáním či kulturními a jazykovými vazbami.¹²⁷

Třetí kritérium „*schopnost osoby usilující o svěřeni dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby*“. Toto kritérium soud posuzuje podle věku usilující osoby, zdravotního stavu, jeho materiálního zabezpečení, výchovných a intelektuálních schopností a morální integrity dané osoby a jejího chování k dítěti.¹²⁸ Absenci třetího kritéria ústavní soud spatřuje především v excesivních jednáních jednoho z rodičů. V případě porovnání rodičů lze tvrdit, že jeden z nich toto kritérium naplňuje méně, například pokud byl tento rodič v blízké minulosti odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody, pokud se dopustil fyzického či psychického násilí na dotčeném dítěti či existuje prokazatelně „násilná historie“ tohoto rodiče ve vztahu k jiným dětem. Dále pokud se tento rodič prokazatelně dopustil domácího násilí na druhém z rodičů, pokud je závislý na drogách, alkoholu či silných lécích snižujících jeho motorické a psychologické schopnosti, pokud tento rodič vede nezřízený život, či pokud mu byly diagnostikovány závažné psychické problémy.¹²⁹

Čtvrtým kritériem „*přání dítěte*“ je vyhodnocován důležitý faktor, tj. jeho vlastní přání, které za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, musí soud považovat za zásadní kritérium při hledání jeho nejlepšího zájmu.¹³⁰ Soud však nemůže rozhodnout pouze na základě přání, aniž by dále komplexně nezjišťoval, zda je to, co si dítě přeje, skutečně v jeho zájmu. Podle judikatury obecně platí, že čím je dítě starší, tím existuje předpoklad, že více o věcech jeho se týkajících rozumí, a proto má jeho názor větší váhu.¹³¹ Je samozřejmostí, že pro vyslovení názoru a přání dítětem, je nutnost dítě dostatečně informovat o skutečnostech, které potřebuje znát při rozhodování o svém zájmu. Tyto informace dítěti poskytne soud. České právo zakládá právní fikci, že dítě starší dvanácti let je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit.¹³²

¹²⁷ Nález ústavního soudu ze dne 26. 5.2014, sp. zn. I.ÚS 2482/13.

¹²⁸ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8, s. 277-283.

¹²⁹ Nález ústavního soud ze dne 30.12.2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14.

¹³⁰ TRÁVNÍČEK, Milan. 6. Čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 9.

¹³¹ FIDRMUCOVÁ, Anna. Střídavá péče v rozhodovací praxi Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2017, č. 8, s. 277-283.

¹³² §867 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Komentářová literatura dodává, že je však také zapotřebí při zjišťování názoru dítěte zkoumat, zda neexistuje manipulace dítěte ze strany některého z rodičů.¹³³

Výše zmíněnými kritérii čtyřstupňového testu vhodnosti jsou obecné soudy povinné se zabývat, nicméně ta jako taková nejsou taxativním výčtem, a proto je nezbytné, aby soudy posoudily všechny individuality daného případu tak, aby následné rozhodnutí soudu co nejvíce odpovídalo zájmu dítěte jako prioritnímu hledisku. K tomuto se vyjádřil i ústavní soud např. ve svém rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 2224/14, ve kterém nabádá: „*v případě soudních rozhodnutí v tak individualizovaných věcech, jakými jsou spory o úpravu výchovných poměrů nezletilých dětí, lze stěží hovořit o precedenční závaznosti jejich závěrů, tím méně je možné vymezit obecná kritéria, jejichž naplnění pak vždy, bez ohledu na konkrétní okolnosti projednávaného případu, nutně musí vést k uložení vybraného výchovného opatření. Za taková nelze považovat ani výše předestřená ústavněprávní kritéria a požadavky pro svěřování dětí do péče, neboť ty představují toliko referenční kritéria, jež musí obecný soud rozhodující o svěření nezletilého dítěte do péče vždy vzít do úvahy a jejich naplnění zkoumat s ohledem na konkrétní okolnosti daného individuálního případu*“.¹³⁴

V následujících podkapitolách se budeme zabývat právě kritérii, která nejsou součástí čtyřstupňového testu vhodnosti, nicméně právě s ohledem na individualitu případu mohou být značně významná, a to až natolik, že mohou být překážkou střídavé péče. S ohledem na jejich množství vyberu z mého pohledu ta nejvýznamnější.

2.2.3. Komunikace rodičů

Komunikace rodičů není sice součástí čtyř kritérií testu vhodnosti, nicméně je relevantní skutečností a soud by se jí měl při volbě porozvodové péče zabývat. Z logiky věci lze předpokládat, že po rozvodu manželů-rodičů bude komunikace u většiny rozvedených nedostatečná, špatná, či dokonce neexistující, a ta jako taková může mít vliv na osobnostní vývoj dítěte. Zajisté existují případy, kdy i po rozvodu komunikace rodičů nebude problémová. Za této situace bude jako taková

¹³³ TRÁVNÍČEK, Milan. 6. Čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 9.

¹³⁴ Usnesení ústavního soudu ze dne 9.12.2014, sp. zn. II. ÚS 2224/14.

ideálním předpokladem pro vzájemnou dohodu rodičů v péči o dítě nebo alespoň předpokladem, že o dalším fungování a následné péči o dítě budou vést diskuzi a v rámci péče budou komunikovat. Vhodným typem péče v případě dobré a bezproblémové komunikace je společná péče, kdy si rodiče mohou stanovit pravidla bez zásahu autoritativní moci.¹³⁵

Špatná komunikace mezi rodiči sama o sobě může být důvodem pro vyloučení střídavé péče jen ve výjimečných případech. Za situace, kdy je komunikace mezi rodiči špatná, je v první řadě především povinností soudu zjišťovat důvod, proč tento stav nastal, a pokusit se o jeho nápravu například nařízením mediace či rodinné terapie, což judikoval i sám ústavní soud, který se vyjádřil následovně: „*argument nedostatečné komunikace mezi rodiči zmíněný v napadených rozhodnutích není sám o sobě konstantně v judikatuře ústavního soudu považován za dostačující k vyloučení střídavé péče, pokud se soudy situaci nepokusily zlepšit*“.¹³⁶ Zároveň při snaze o zlepšení komunikace rodičů soud zjišťuje, který z rodičů je zdrojem špatné komunikace, a toto následně zohledňuje, pokud bude ve výsledku svěřovat dítě do péče pouze jednoho z rodičů. Dle judikatury ústavního soudu by pak dítě mělo být svěřeno do péče právě toho z rodičů, který projevuje ochotu s druhým z rodičů komunikovat a nebránit mu ve styku s dítětem.¹³⁷

Zároveň je podstatné zmínit fakt, že pokud má být špatná nebo absentující komunikace rodičů překážkou vhodnosti střídavé péče, musíme vzít v potaz to, že požadavek na obsah a kvalitu komunikace mezi rodiči je mezi střídavou a výlučnou péčí stejný, jelikož v obou případech jsou rodiče povinni řešit podstatné záležitosti v životě dítěte stejně, oba mají stejnou rodičovskou odpovědnost, a to fakticky vyžaduje stejnou komunikaci v obou zmíněných formách péče.¹³⁸ Kdyby tedy střídavá péče nebyla vybrána na úkor výlučné péče jen z důvodu absence či špatné komunikace rodičů, šlo by v podstatě o ústupek vzájemné rivalitě rodičů a jeden z rodičů by byl bezdůvodně znevýhodněn.¹³⁹ Proto lze tvrdit, že ideální až

¹³⁵ MENCNEROVÁ, Kateřina. 1.3 Společná péče. In: MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 4.

¹³⁶ Nález ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I.ÚS 2482/13.

¹³⁷ Nález ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I.ÚS 1554/14.

¹³⁸ Nález ústavního soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21-2.

¹³⁹ Nález ústavního soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21-2.

harmonická komunikace nemůže být podmínkou volby střídavé péče a vzájemnou komunikaci rodičů jako kritérium vhodnosti ve všech formách péče musí soudy posuzovat optikou rozsahu a účelnosti výměny informací.¹⁴⁰

Velmi zajímavě se k problematice komunikace vyjádřil ústavní soud ve svém nálezu: „*i sebevíce ukřivděný člověk si musí přiznat, že dítě má právo poznat skutečně a pořádně oba své rodiče, mít možnost trávit s každým z nich čas a vyrovnat se třeba i s tím, že jeho rodič není dokonalý. Vede-li jeden rodič své dítě k nenávisti či zapření druhého rodiče, učí ho vlastně nenávisti k sobě samému. Stát má přitom odpovědnost prostřednictvím svých orgánů vést rodiče ke konstruktivnímu řešení krize jejich rodiny a k respektu k rodičovství druhého rodiče.*“¹⁴¹

2.2.4. Vzdálenost bydlišť rodičů

Jelikož v rámci střídavé péče se ve většině případů dítě přesunuje mezi bydlišti rodičů, lze ho též zařadit mezi podstatné relevantní skutečnosti určující vhodnost či nevhodnost střídavé péče. Přestože judikatura ústavního soudu malou vzdálenost bydlišť rodičů mezi předpoklady pro střídavou péči řadí¹⁴², sama ve vyšší vzdálenosti bydlišť rodičů dostačující hledisko vylučující střídavou péči nespatřuje.¹⁴³ Je zapotřebí přihlídnout k dalším okolnostem, které se vážou ke vzdálenosti bydlišť. Především nakolik je dítě samotnou vzdáleností bydlišť rodičů zatěžováno po fyzické i psychické stránce, zda jsou rodiče schopni v rámci intervalů střídání tuto vzdálenost zvládat, jestli kvůli vzdálenosti dítě bude navštěvovat více škol či školek nebo zdali nebude vzdáleností přicházet o potřebný kolektiv vrstevníků ze školy a okolí bydliště.¹⁴⁴

Dle současné judikatury o nesvěření dítěte do střídavé péče lze uvažovat v mimořádných případech tehdy, pokud vzdálenost bydlišť rodičů, kteří jinak naplňují relevantní kritéria ve zhruba stejné míře, je velmi velká a mohla by

¹⁴⁰ Nález ústavního soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. I. ÚS 3065/21.

¹⁴¹ Nález ústavního soudu ze dne 26. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1079/17.

¹⁴² TRÁVNÍČEK, Milan. 3.2 Zachování jedné školy jako předpoklad střídavé péče v judikatuře. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 57.

¹⁴³ TRÁVNÍČEK, Milan. 3.8 Shrnutí. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 72.

¹⁴⁴ Tamtéž.

zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte či jeho rozvoj prostřednictvím mimoškolních aktivit nebo poškodit jeho vazby v daném sociálním prostředí.¹⁴⁵

2.2.5. Právo dítěte vyjádřit se k záležitostem, které se jej týkají

Právo sdělit svůj svobodný názor k věcem, které se dítěte týkají, je subjektivním právem dítěte. Jeho zákonnou oporu můžeme najít v ustanovení §867 občanského zákoníku a článku 12 Úmluvy o právech dítěte. Přirozeně se k vyjádření názoru musí dítě nejdříve dostatečně informovat. V případě rozhodování o dítěti u soudu je tímto úkolem povinován sám soud a ten tak činí s ohledem na rozumovou a intelektuální úroveň samotného dítěte. Právo dítěte být informován a mít možnost se vyjádřit k věcem jeho se dotýkajících nazývá teorie jako tzv. participační práva dítěte. Ústavní soud k problematice participačních práv uvedl, že právo dítěte není omezeno na pouhé zjištění jeho názoru na projednávanou věc, ale zahrnuje také neméně důležité informování dítěte o řízení a další potřebnou komunikaci. Dítě by podle ústavního soudu mělo být informováno o skutečnosti, že takovým právem disponuje a může být u soudu zohledněno. Dalším právem dítěte je také být informováno o samotném výsledku řízení spolu s vysvětlením, proč tak bylo rozhodnuto.¹⁴⁶ Je podstatné zmínit, že dítě může svůj názor sdělovat svobodně, a to buď přímo nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, a těmto názorům musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.¹⁴⁷

2.2.6. Věk dítěte

Věk dítěte je dalším důležitým kritériem, které může ovlivnit to, zda bude střídavá péče pro konkrétní případ vhodná nebo nikoliv. Ústavní soud se k věku dítěte jako kritériu vyjádřil tak, že při rozhodování o formě péče obecné soudy nemohou vyloučit střídavou péči jen s obecným odkazem na nižší věk řešeného dítěte, ledaže je toto dítě stále kojeno, a je tedy přirozeně závislé na fyzické

¹⁴⁵ TRÁVNÍČEK, Milan. 3.1 Právní doktrína. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 57.

¹⁴⁶ Nález ústavního soudu ze dne 8.10.2018 sp. zn. II. ÚS 725/18.

¹⁴⁷ PSUTKA, Jindřich. 3.5 Participační práva dítěte. In: PSUTKA, Jindřich. Péče o jmění nezletilého dítěte. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 72.

přítomnosti matky.¹⁴⁸ V případě, že věk je označen za překážku střídavé péče, je dle judikatury ústavního soudu povinností obecného soudu takovou skutečnost náležitě odůvodnit.¹⁴⁹

Dle komentářové literatury nicméně věk nemusí figurovat jako obecný důvod pro vyloučení střídavé péče, ale jako milník, který se spojuje s určitou skutečností. Tato skutečnost může být takové povahy, že bude odůvodňovat potřebu změny poměrů dítěte, a může tedy ovlivnit případnou vhodnost střídavé péče. Prvním takovým milníkem je, když dítě dosáhne věku, kdy nastupuje do školky. Zde se dítě poprvé setkává s dětským kolektivem, který ale podle ústavního nálezu I. ÚS 1506/13-2 není ještě dětským kolektivem v pravém slova smyslu.¹⁵⁰ Dle Trávníčka je také věk nástupu do školky nejnižším věkem, kdy je možno vzít střídavou péči, jako péči o dítě, v potaz. A to z důvodu, jelikož ve věku batolete je střídavá péče pro dítě ke škodě. S pravým dětským kolektivem se dítě setkává s nástupem na základní školu, a proto lze samotný nástup označit za další milník. Dítě je při nástupu do školy obvykle 6 let staré. Soudy musí od doby, kdy dítě začne navštěvovat školu, brát na zřetel, že s nástupem do školy se kolem dítěte začal formovat kolektiv se všemi výhodami a nevýhodami, které jej doprovázejí. Soudy proto musí důkladně zvážit, jestli je skutečně v zájmu dítěte případnou střídavou péči, kdy by dítě nemohlo pravidelně tento kolektiv vídat, nařídit a vazby na tento kolektiv de facto poškodit. Dalším podstatným milníkem, dle mého názoru, je dosažení 12 let, ke kterému české právo stanovuje právní domněnku, že dítě tohoto věku je již schopno informace o věcech jeho se týkajících přijmout, vytvořit si vlastní názor a ten sdělit. Vyšší věk dítěte je obecným předpokladem toho, že jeho názory a postoje budou brány na větší zřetel než při věku nižším.

2.3. Možná doplňující kritéria vhodnosti střídavé péče

K tomu, aby soud došel rozhodnutí o formě péče o dítě, zákon příkládá soudu určité vodítko, jaké vztahové prvky sledovat. Také ústavní soud přispěl ve své judikatuře, s jakými kritérii pracovat a jakou mají váhu.

¹⁴⁸ TRÁVNÍČEK, Milan. Závěr. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 106.

¹⁴⁹ MIŠŮR, Peter. ÚS: Překážky v posuzování střídavé péče. Ius Focus, 23. 5. 2022

¹⁵⁰ Nález ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13-2.

Milan Trávníček v komentářové literatuře uvádí další možné faktory ovlivňující vhodnost střídavé péče. Některé z nich v této podkapitole představím.

Zaměstnání rodiče

Předpoklad pro dobrou výchovu ve střídavé péči je úzce spjat s otázkou zaměstnání rodiče. Pokud je rodič zaměstnán takovým způsobem, že by o dítě osobně nemohl pečovat právě v intervalu určené péče, mohou se po dobu jeho nepřítomnosti starat např. prarodiče. Nemělo by k tomu být natolik přihlíženo, pokud jeho péče vykazuje znaky přiměřenosti, tj. je schopen zajistit alespoň částečnou péči a je opravdovým rodičem svému dítěti. Existence střídavé péče za situace, kdy se budou o dítě po celou dobu starat jen třetí osoby, však nemá význam.¹⁵¹

Kouření tabákových výrobků

Způsobilst rodiče k výchově je dále ovlivněna jeho případnou závislostí. Také tento faktor by mohl ovlivnit rozhodování soudu, neboť by případná závislost rodiče např. na tabákových výrobcích mohla škodit zdravému vývoji dítěte, a být tak na překážku jeho nejlepšímu zájmu. Podle mého názoru by měl být tento faktor s ohledem na škodlivost pasivního kouření také brán v potaz.¹⁵²

Sexuální orientace rodičů

Podle zákona o registrovaném partnerství, kde jsou také upraveny otázky o výkonu rodičovské odpovědnosti, není registrované partnerství překážkou pro svěřením dítěte do péče, tedy ani do péče střídavé. Taková úprava je také v souladu s principy evropského rodinného práva.¹⁵³

2.4. Překážky střídavé péče

Je přirozené, že obecné soudy v rámci svého rozhodování o formě porozvodové péče narážejí na překážky, které popírají případnou vhodnost

¹⁵¹ TRÁVNÍČEK, Milan. 7. Zaměstnání rodiče. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 85.

¹⁵² TRÁVNÍČEK, Milan. 8. Kouření tabákových výrobků. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 87.

¹⁵³ TRÁVNÍČEK, Milan. 9. Sexuální orientace rodičů. In: TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 90.

jednotlivých forem péče. Překážkami střídavé péče rozumíme všechna kritéria vhodnosti posuzována soudem, která před soudem při posuzování svěřením dítěte do střídavé péče neobstála. Na tyto překážky může přijít sám soud v rámci své analýzy nebo na ně mohou upozornit už rodiče, obvykle pokud sami střídavou péčí nechtějí.¹⁵⁴

Překážky střídavé péče mohou mít ve vztahu k individuálnímu případu charakter skutečných překážek, tedy takových, které skutečně mohou absolutně vylučovat vhodnost střídavé péče, anebo charakter zdánlivých překážek, tedy naopak takových, které se mohou jevit jako absolutní, ale ve skutečnosti nejsou dostatečně důvodné pro odmítnutí střídavé péče. To vše samozřejmě s ohledem na potřebu individuálního přístupu soudu ke každému případu. Právě díky individualitě případů může být u někoho stejné kritérium překážkou absolutní a u jiného překážkou zdánlivou.

Ať už jsou překážky střídavé péče navrhovány kýmkoliv a mají nakonec charakter jakýkoliv, je povinností soudu všechny zjištěné překážky posoudit a zhodnotit s okolnostmi řešeného případu a to tak, aby každý případ řešil individuálně, a především v zájmu dítěte. V případě, že je o nějakém kritériu tvrzeno, že je překážkou, musí být tato skutečnost také prokázána.

2.5. Realizace střídavé péče

Jestliže soud po zvážení všech potřebných kritérií individuálního případu usoudí, že je pro řešené dítě střídavá péče vhodná a je v jeho zájmu, je možné přikročit k její realizaci. Ta se v praxi realizuje buď schválením dohody rodičů, nebo autoritativním rozhodnutím soudu. Konečná realizace ale musí být vždy v zájmu dítěte. Je podstatné zmínit, že rodiče, kteří nejsou manželé, mohou otázku péče o dítě po rozchodu řešit soudní i mimosoudní cestou, zatímco u rozvodu manželů je soudní rozhodnutí o péči o dítě jednou z podmínek rozvodu.

¹⁵⁴Nález ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I.ÚS 1554/14.

Dohoda rodičů

První cestou, jak může být střídavá péče realizována, je skrze dohodu rodičů. U této je povinností soudu řešit, zda je v zájmu dítěte. Obsahem dohody rodičů musí být výše výživného. U střídavé péče je výživné stanoveno oběma stranám tím, že si ho hradí vzájemně. Dále je v obsahu dohody obvyklá úprava styku, a to jak běžného, tak i styku v době prázdnin, svátků apod. Dohody rodičů musí vykazovat konkrétnost a přesnost. Dohoda rodičů je v zásadě respektována více než autoritativní rozhodnutí soudu, pokud je to však v zájmu dítěte samotného.

Autoritativní rozhodnutí soudu

Druhým způsobem je nařízení formy péče skrze autoritativní rozhodnutí soudu. V případě, že rodiče nejsou schopni dohody, jeden či oba rodiče nesouhlasí, může i přesto soud střídavou péči nařídit. Pokud však, kromě nesouhlasu rodičů, nebude střídavé péči nic bránit, mohla by být pro všechny zúčastněné nakonec přínosem. Velmi často je totiž nesouhlas rodičů založen pouze na neznalosti, strachu z neznámého či předsudcích. Komentářová literatura se k tomuto vyjadřuje například následovně: *„nesouhlas matky se střídavou péčí může být relevantní pouze tehdy, je-li vybudován na důvodech, jež jsou způsobilé intenzivním způsobem negativně zasahovat do zájmu dítěte. Soud nemusí takové dokazování provádět, je-li nesouhlas rodiče založen jen na zjevně iracionálním nebo nepřezkoumatelném důvodu.“*¹⁵⁵

¹⁵⁵ HUFOVÁ, Adéla. Střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu. Právní rozhledy, 2012, č. 21, s. 749-754

3. Formy péče o dítě

Dle občanského zákoníku máme čtyři formy péče o dítě po rozvodu manželství. Těmi jsou výlučná péče čili péče jednoho z rodičů, střídavá péče, společná péče a péče osoby odlišné od rodičů.¹⁵⁶ Rozhodnutím soudu je dítě po rozvodu rodičů do jedné z těchto forem. Ke společné péči je zapotřebí souhlasu. Rozdělení forem po rozvodu navazuje na již zmíněnou novelu zákona o rodině z roku 1998, kdy pořadí jednotlivých forem vytvořené zákonodárcem neznamená pořadí priority, je zcela nahodilé. Při rozhodování o svěřeni dítěte do péče je třeba vycházet především z práva na rodinný život, které je zaručeno všem účastníkům. V případě rozvodu manželství rodičů a následném rozhodování a vhodném modelu péče o dítě soud nepostupuje libovolně, ale podle návodu, který již byl v této práci několikrát zmíněn. Dle komentářové literatury je v zájmu dítěte, aby se na porozvodové péči rodiče dohodli.¹⁵⁷ Dohoda rodičů je v zásadě respektována více než autoritativní rozhodnutí soudu, pokud je to však v zájmu dítěte samotného. Nicméně na dohodě rodičů má zájem sám soud, a proto je potřeba k ní rodiče motivovat a aktivně vést. Ustanovení §474 zvláštního řízení soudního uvádí, že soud vede rodiče ke smírnému řešení. Ústavní soud dokonce uvedl, že úprava mezilidských vztahů soudem není přirozená, je umělá a je krajním řešením, pokud se lidé nedovedou dohodnout sami a nelze od nich očekávat, že budou ideální. Lze říci, že soudem upravené vztahy prostě nemohou dosahovat kvalit přirozených mezilidských vztahů. Je zapotřebí také zmínit, že forma péče o dítě, ať se již jedná o péči výlučnou, střídavou nebo společnou nemá vliv na rodičovskou odpovědnost, která náleží oběma rodičům, to jim zaručuje zákon.¹⁵⁸

Je důležité zopakovat, že neexistuje prioritní forma péče o dítě, k čemuž judikatura Ústavního soudu výslovně uvedla: „*Péče o dítě po odluce rodičů je ze zákona zajištěna prostřednictvím čtyř forem výchovy – výlučnou péčí jednoho z rodičů, střídavou péčí, společnou péčí, popř. péčí osobou odlišnou od rodičů.*

¹⁵⁶ §907 zákona č. 89/2012., Sb. Občanský zákoník

¹⁵⁷ NOVÁ, Hana. § 906 [Rozhodování o dítěti pro dobu po rozvodu manželství rodičů]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 2.

¹⁵⁸ §865 zákona č. 89/2012. Sb., Občanský zákoník

Žádná priorita některé z uvedených forem ze zákona (§907 odst. 1 obč. zák.) nevyplývá, ačkoliv se na toto téma vedly dlouhodobé diskuze před přijetím ‚nového‘ občanského zákoníku. V případě společné či střídavé péče je rovnoměrný podíl na péči o dítě zajištěn již rozhodnutím o jedné z těchto forem. U výlučné péče je nutné zohlednit uvedená východiska nejlepšího zájmu dítěte a upravit styk druhého rodiče s dítětem v odpovídajícím rozsahu, aby byla rovnoměrná péče matky i otce o dítě zajištěna“.¹⁵⁹

3.1. Výlučná péče

Výlučná péče, jinak taky péče jednoho z rodičů, je typem péče o dítě, kdy je dítě svěřeno do osobní péče jednoho z rodičů, zatímco rodiči druhému, je určen rozsah styku s dítětem a vyživovací povinnost k dítěti.¹⁶⁰ Prakticky to znamená, že dítě bude trvale žít s jedním z rodičů, a ten mu bude zajišťovat každodenní potřeby, zatímco druhý rodič bude svou rodičovskou odpovědnost uplatňovat skrze vymezený styk s dítětem. I přesto, že dítě bylo svěřeno do péče jednoho z rodičů, práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti náleží oběma rodičům stejně,¹⁶¹ a proto lze svěřením do péče jednoho z rodičů chápat jen jako organizací péče o dítě vycházející z potřeby nastavit pravidla, nikoliv výkladem, komu dítě „patří“, a kdo je rodičem, co si dítě „půjčuje“. Výlučná péče nemění nic na tom, že oba rodiče se mohou stejným dílem podílet na výchově svého dítěte, to, jakým směrem se bude ubírat jeho vývoj, a zároveň mohou rozhodovat o důležitých otázkách, které se ho týkají. Z tohoto důvodu je důležité a ze zákona vyplývá, že ačkoliv dítě bylo svěřeno do péče jednoho rodiče, ten je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, umožnit ho a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.¹⁶²

3.2. Společná péče

Společná péče o dítě je formou péče, kdy se rodiče na osobní péči podílejí rovnoměrně. Soudem neupravená společná péče probíhá i před potřebou upravit

¹⁵⁹ Nález ústavního soudu ze dne 17. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1921/17.

¹⁶⁰ MENCNEROVÁ, Kateřina. 1.1 Výlučná péče. In: MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-796-5.

¹⁶¹ §865 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

¹⁶² §888 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

poměry dítěte, a to jak před rozvodem nebo z důvodu návrhu na úpravu poměrů nezletilého.

Pokud mluvíme o společné péči, jako formě péče po rozvodu, tak je zapotřebí zmínit několik důležitých faktů. V prvé řadě muselo dojít k dohodě rodičů o společné péči, jelikož zákon výslovně souhlas rodičů vyžaduje, a proto o ní soud nemůže autoritativně rozhodnout jako u střídavé nebo výlučné péče.¹⁶³ Rodičům nejsou stanoveny žádné povinnosti či práva. Jinak řečeno soudem jim nejsou nastavena žádná pravidla týkající se péče, vyživovací povinnosti nebo styku a z praktického pohledu se jedná o stejnou podobu péče, která mezi rodiči a dítětem již fakticky probíhala, než došlo k rozvodu manželství a nastala potřeba soudního rozhodnutí.¹⁶⁴ Podstatou společné péče je snaha skrze spolupráci rodičů, udělat vše nejlepší pro své dítě. Po rozvodu je obvykle aplikována v případech, kdy rozvedení rodiče nadále bydlí v jedné nemovitosti nebo když je dotčené dítě blízko věku plnoletosti, nebydlí v domácnosti s rodiči a nebo pokud rodiče nemají problém dohodnout se a nespátřují důvod speciálně upravovat náležitosti porozvodové péče.¹⁶⁵ Přesto, že k společné péči je zapotřebí souhlasu obou rodičů, čili jejich konsenzus, může ji soud odmítnout tehdy, pokud dospěje k názoru, že mezi rodiči existuje neschopnost se domluvit na významných otázkách týkajících se dítěte nebo spory takového rozsahu, že by bránily v dobrém rozvoji dítěte a nebyly by v jeho dobrém zájmu.¹⁶⁶

3.3. Střídavá péče

Z důvodu, že střídavá péče je samotným obsahem práce, která jest rozebrána výše v samostatné kapitole, bude v této podkapitole uchopena formou komparace s ostatními formami péče o dítě.

¹⁶³ §907 odst.1 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

¹⁶⁴ ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a a kolektiv. In: Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2016, s. 203. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a a kolektiv. In: Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2016, s. 204. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

3.3.1. Základní komparace ostatních forem péče o dítě se střídavou péčí

Komparace střídavé péče a výlučné péče

Pokud srovnáme střídavou péči s péčí výlučnou první odlišností je, že ve střídavé péči dochází ke střídání péče mezi rodiči po určitých časových obdobích naproti tomu u výlučné je dítě v péči jednoho a druhému je upraven rozsah styku. Další podstatnou odlišnost můžeme vidět u vyživovací povinnosti, která je u střídavé péče stanovena oběma rodičům naproti tomu u výlučné jen jednomu rodiči. Zároveň u výlučně pečujícího rodiče je rozhodování o nákladech na jeho straně, tedy může mít náklady dle vlastního uvážení bez souhlasu druhého rodiče. Střídavá péče naproti tomu předpokládá dohodu rodičů.

Komparace střídavé péče a společné péče

Podstatným a hlavním rozdílem společné a střídavé péče je ten, že společná péče nelze na rozdíl od střídavé péče autoritativně nařídit a k její realizaci je potřeba souhlasu rodičů. Soud rozhodne ve prospěch společné péče formou schválením dohody rodičů. V rámci společné péče nejsou stanoveny žádné povinnosti rodičům a soud do výchovy dítěte zasahuje minimálně.

3.4. Péče jiné osoby než rodiče

Péče jiné osoby než rodiče je institutem náhradní rodinné péče. Zákon uvádí, že péče o dítě jinou osobou než rodičem není náhradou pěstounské péči ani péči, která předchází osvojení.¹⁶⁷

K její realizaci dochází, pokud například:

- a) ani jeden z rodičů nemůže pečovat o dítě,
- b) o dítě nemůže osobně pečovat poručník
- c) soud rozhoduje o rozvodu rodičů a dítě nelze svěřit ani jednomu z nich

¹⁶⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kolektiv. In: Rodinné právo. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 308. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

- d) o dítě pečuje osoba blízká nebo příbuzná a rodiči nebo předku dítěte je možno stanovit výživné, které zabezpečuje odůvodněné potřeby dítěte.¹⁶⁸

Je samozřejmostí, že soud svěří dítě do péče podle bodů a) - d) jen pokud shledá, že je to v zájmu dítěte. Osoba, které by bylo dítě svěřeno do péče musí také s touto péčí souhlasit, což může stvrdit vlastní iniciativou, a to podáním návrhu na svěřeni dítěte do své péče. Pokud tak učiní, je zapotřebí aby tato osoba byla zárukou řádné péče dítěte, byla svéprávná, bezúhonná a měla bydliště na území České republiky.¹⁶⁹ Soud v případě péče jiné osoby než rodiče upřednostňuje jejich příbuzné (typicky prarodiče) či jiné blízké osoby, které projeví zájem o dítě pečovat. Rodičům je stanoveno výživné pro nezletilé dítě, které hradí osobě pečující o dítě. Nicméně osoba, které by bylo dítě svěřeno do péče musí s touto péčí souhlasit, což může stvrdit vlastní iniciativou, a to podáním návrhu na svěřeni dítěte do své péče. Pokud tak učiní, je zapotřebí aby tato osoba byla zárukou řádné péče dítěte, byla svéprávná, bezúhonná a měla bydliště na území České republiky.¹⁷⁰

Velkou výhodou péče jiné osoby než rodiče od ostatních náhradních forem péče je skutečnost, že se pečující osoba a dítě osobně znají a mají mezi sebou zpravidla vytvořenou vazbu, a proto nemusí být přechod do této péče pro dítě tak náročný, a to zejména po emoční stránce. Povinnosti a práva, která z této péče vyplývají vymezí soud, kdy užije v přiměřené míře ustanovení o pěstounství. Těmito právy, kterými bude osoba pečující disponovat jsou zejména právo a povinnost o dítě osobně pečovat a při výchově přiměřeně vykonávat povinnosti a práva rodičů.¹⁷¹

4. Cochemský model

¹⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a a kolektiv. In: Rodinné právo. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 308. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a a kolektiv. In: Rodinné právo. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 309. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

¹⁷¹ HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a a kolektiv. In: Rodinné právo. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 309. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

Cochemský model bude kapitolou této práce, jelikož spatřuji jako důvodné tento typ interdisciplinární spolupráce k řešení rodičovských konfliktů rozvést, a to proto, že tématem práce je střídavá péče, tedy forma péče o dítě po rozvodu manželů. Je logické, že konfliktní vztah rodičů může být důvodem k jejich rozvodu či rozchodu. Tento konflikt nicméně velmi často mezi rodiči přetrvává i do doby, kdy má být rozhodnuto o poměrech jejich dítěte, a proto existují způsoby, jak tento konflikt řešit nebo aspoň mírnit tak, aby neohrožoval prioritní zájem, tedy zájem dítěte, ale naopak vedl ke smíru rodičů a jejich případné spolupráci.

4.1. Vznik Cochemského modelu

Zárodky tohoto uceleného systému můžeme hledat v 90. letech 20. století ve městě Cochem v okrese Cochem-Zell ve spolkové zemi Porýní-Falc nacházejícím se v Německu. Samotný základ, cíl, prostředek a metoda cochemské praxe jsou popsány v cochemské dohodě, která je výsledkem cochemské konference z roku 1992. Její konání bylo reakcí na řešení stále sílící nespokojenosti odborníků na rodinné právo a jeho jednotlivých profesí se situací ohledně rozhodování o svěření dítěte do péče při rozvodu manželství rodičů dítěte, jakožto vypořádáním se s rodičovskými konflikty.¹⁷²

Důvodem pro vznik samotné Cochemské praxe v Německu byla skutečnost, že pokud spolu rodiče nezletilého dítěte nežili, soud musel rozhodnout o tom, na kterého z nich přeneše rodičovskou odpovědnost (v Německu - elterliche Sorge, obdoba rodičovské odpovědnosti), jelikož v době vzniku cochemské praxe mohli mít rodičovskou odpovědnost oba rodiče pouze v případě, že byli manžely. Pokud se jednalo o dítě, jehož rodiče nebyli sezdáni, náležela rodičovská odpovědnost pouze matce, byť s určitými výjimkami.

Po rozvodu manželství tedy jeden z rodičů rodičovskou odpovědnost ztratil a jednomu zůstala. Dalším problémem bylo to, že pokud byl vztah mezi rodiči konfliktní, soud obvykle omezil styk dítěte s rodičem, jenž dítě v péči neměl, a to často na minimum (např. jednou za 3 měsíce), případně ho úplně zakázal.¹⁷³ Tím

¹⁷² ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozvodu. Praha: Leges, 2019, s. 238. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁷³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozvodu. Praha: Leges, 2019, s. 237. ISBN 978-80-7502-342-1.

prakticky došlo k trvalé izolaci mezi dítětem a rodičem, který dítě neměl v péči, neboť během doby, kdy byl jejich kontakt takto násilně přerušen, mohl druhý rodič této situace zneužít a získat dítě na svou stranu manipulací a obrátit dítě proti druhému rodiči, případně došlo k takovému narušení a přerušování vzájemných vazeb, že se těžko mohly obnovovat.¹⁷⁴

4.2. Cochemský model

Samotný Cochemský model nebo také Cochemská praxe je systém interdisciplinární spolupráce, mezi profesemi zabývajícími se záležitostmi dětí. Těmito profesemi jsou advokáti, soudci, soudní znalci, pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí apod.¹⁷⁵ Cochemský model začal být aplikován, jak již bylo zmíněno, od 90. let 20. stol. ve všech řízeních o úpravu péče, styku nebo určení místa bydliště dítěte u soudu ve věcech rodinných v Cochemu v Německu.¹⁷⁶ Postupně se začal rozšiřovat a začaly ho aplikovat další soudy v Německu.

Je způsobem, jak řešit rodičovský konflikt a dovést rodiče ke smírnému řešení,¹⁷⁷ tedy aby se fakticky domluvili na budoucích poměrech rodiny. Fakt, že je pro řádnou výchovu dítěte zapotřebí, aby mělo rodiče, jež dokáží společně komunikovat, potvrzuje i ústavní soud ve své judikatuře.¹⁷⁸

Rodičovským konfliktem rozumíme střetnutí subjektivních práv rodičů nebo jejich oprávněných zájmů. Rodičovské konflikty jsou konflikty interpersonální.¹⁷⁹ Účel cochemského modelu je tedy i přes existenci rodičovského konfliktu dosáhnout vzájemné shody rodičů, a to tak, aby jí bylo dosaženo rychle, čemuž pomůže spolupráce profesí, jež jsou do systému Cochemské praxe zapojeny.¹⁸⁰ Největší přínos modelu tedy můžeme spatřovat ve spolupráci subjektů

¹⁷⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 237. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁷⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka, ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Práva dítěte v rodičovském konfliktu*. Právní rozhledy, 2016, č. 19, s. 660-666

¹⁷⁶ Cochemská praxe: www.cochem.pro [online]. 2020 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <http://www.cochem.pro/>

¹⁷⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 236. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁷⁸ Nález ústavního soudu ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2298/15.

¹⁷⁹ HOLÁ, Lenka, WESTPHALOVÁ, Lenka, KOVÁČOVÁ, Anna, SPÁČIL, Ondřej. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, str. 43. ISBN 978-80-7502-015-4

¹⁸⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka, ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Práva dítěte v rodičovském konfliktu*. Právní rozhledy, 2016, č. 19, s. 660-666

(profesí), kdy se v rámci této spolupráce může jeden subjekt obrátit na jiný s žádostí o spolupráci s využitím jeho odbornosti a kompetencí.¹⁸¹

4.3. Cochemský model a jeho uplatnění v České republice

Prosazování Cochemské praxe v ČR je spojováno se vznikem organizace Cochem.cz, založenou v lednu roku 2015. Díky iniciativě malého týmu lidí, stojícím za touto organizací, vznikla webová stránka a Cochemský model se začal dostávat a šířit do povědomí v českém prostředí.¹⁸² Prvotním impulsem pro založení této organizace byl rodičovský konflikt jednoho ze zakladatelů, který se spojil s kolegyní z práce Markétou Novákovou, která kontaktovala samotného zakladatele Cochemského modelu v Německu dr. Jürgena Rudolpha, aby se informovala o modelu u samotného zdroje myšlenky. Následně se tedy organizace začala snažit uplatňovat Cochemskou praxi v České republice a prvním soudcem, se kterým se zkontaktovala a začala s ním spolupracovat byl Mgr. Vladimír Polák, toho času soudce a místopředseda Okresního soudu v Novém Jičíně.¹⁸³ K organizaci Cochem.cz se od této doby připojují další české soudy a soudci a společně se snaží o aplikaci Cochemské praxe u českých soudů. Organizace také od svého vzniku aktivně vytváří projekty k edukaci a etablování Cochemské praxe.¹⁸⁴

Impulsem, který vedl ke vzniku Cochemského modelu v Německu v 90. letech 20. století byl popsán výše. Naopak důvod, proč se začal prosazovat u nás, je rozdílný. Je podstatné zmínit, že český právní řád narozdíl od toho německého v době vzniku Cochemské praxe přiznává každému rodiči stejně rodičovskou odpovědnost (§ 865 odst. 1 občanského zákoníku), a proto nemůže docházet k situaci, kdy po rozvodu rodičů by jeden z nich rodičovskou odpovědnost ztratil.

¹⁸¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019, s. 238. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁸² Cochem.cz: Principy Cochemské praxe [online]. 2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/index.php/postup/>

¹⁸³ STAWARITSCH, Adam. Iurium: rozhovor [online]. 31.3.2018 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/denik/denik-rozhovory/serial-cochemska-praxe-cochemsky-model-neumi-resit-vsechno-jedna-se-vsak-zasadni-prevenci-vetsinu-rodinnepravnich-soudnich-sporu-rika-marketa-novakova>

¹⁸⁴ Tamtéž.

Důvodem pro aplikaci Cochemské praxe v České republice je primární snaha přeměnit fungování opatrovnických soudů tak, aby vždy v první řadě byla ze strany soudů snaha přimět rodiče ke společné spolupráci a konsenzu ve vztahu k dítěti. Rodiče by se tak fakticky stali rovnocennými partnery, což by mělo být spíše ku prospěchu věci než autoritativně rozhodnout o úpravě jejich vztahů, které jako uměle vytvořené nemohou dosahovat kvalit domluvených na základě konsenzu. Je především v zájmu dítěte, aby mělo spolupracující rodiče, kteří sledují především jeho zájem.¹⁸⁵ Sama zakladatelka organizace Cochem.cz Markéta Nováková řekla, že hlavním cílem iniciativy Cochem.cz je, aby interdisciplinární spolupráce byla standartním postupem v České republice, a tedy osobami, které primárně rozhodují o životě dítěte a rodiny, byli samotní rodiče nikoli soud.¹⁸⁶

4.4. Výhody a nevýhody Cochemského modelu

V případě fungujícího Cochemského modelu je jeho výhoda spatřovaná především v tom, že všechny zapojené strany mají snahu o naplnění prioritního hlediska ve věci dítěte a tj. jeho zájmu, který je naplňován skrze obnovení společné odpovědnosti rodičů a společným rozhodováním o dítěti. Další výhodou modelu je skutečnost, že každý subjekt se v rámci spolupráce může obrátit na subjekt jiný s žádostí o kooperaci s využitím jeho odbornosti a kompetencí.¹⁸⁷ V neposlední řadě je další významnou výhodou Cochemského modelu to, že všechny zúčastněné subjekty sledují jednotný cíl a snaží se ho splnit co nejdříve, tedy tak, aby co nejdříve tento konflikt řešily a dítě neztratilo ani jednoho z rodičů.¹⁸⁸

Cochemský model má však také svoje nevýhody, případně vlastnosti, které lze kritizovat. Tedy alespoň z pohledu jeho kritiků, jelikož níže zmíněné nevýhody osobně za nevýhody nepokládám. První nevýhodu někteří kritici spatřují v neexistující zákonné úpravě.¹⁸⁹ Kritizují fakt, že fungování Cochemského modelu stojí na domluvě a vůli jednotlivých zúčastněných subjektů, kdy i jeden

¹⁸⁵ Cochem.cz: Principy Cochemské praxe [online]. 2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/index.php/postup/>

¹⁸⁶ STAWARITSCH, Adam. Iurium: rozhovor [online]. 31.3.2018 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/denik/denik-rozhovory/serial-cochemska-praxe-cochemsky-model-neumi-resit-vsechno-jedna-se-vsak-zasadni-prevenci-vetsinu-rodinnepravnych-soudnich-sporu-rika-marketa-novakova>

¹⁸⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019, s. 244. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

nespolupracující subjekt může mít vliv na konečný výsledek. Na druhou stranu si lze zákonnou úpravu Cochemského modelu jen těžko představit s ohledem na fakt, jak individuální a specifické jednotlivé případy mohou být, a zákonná úprava by tak mohla být příliš svazující.¹⁹⁰ Další kritikou autoři poukazují na to, že samotná snaha dojít ke smírnému řešení rodičovského konfliktu může být zásahem do autonomie jednotlivých rodičů, kteří by měli mít právo určit si, jak svou životní situaci budou chtít řešit bez toho, aby na ně byl vyvíjen jakýkoliv tlak. V praxi jsou často kritizované případy, kdy prostřednictvím Cochemského modelu došlo ke smíru rodičů přes to, že konflikt mezi nimi byl opravdu velký, a oni, třebaže se nakonec domluvili na smíru, často podávali nové návrhy k soudu již několik měsíců poté. Zde se nabízí otázka, zda nebyl zájem a tlak vedoucí ke smíru příliš značný, a s ohledem na to, že s ním rodiče reálně nesouhlasili, není tedy ve vztahu k účelu modelu a hospodárnosti Cochemský model občas kontraproduktivní.

Jsem toho názoru, že ačkoliv v očích některých kritiků má Cochemský model své nevýhody, jeho myšlenka je správná. Myslím si, že kritizovaný tlak a snaha dovést rodiče ke vzájemnému smíru není žádný typ represe, snahou rodiče poškozovat nebo snad autoritativní zlovůlí, ale reálným pokusem z objektivního hlediska zajistit, aby dotčené dítě mělo spolupracující rodiče, kteří jsou schopni se na jeho péči domluvit, a tak jednali především v jeho zájmu. Doplnuji fakt, že s Cochemským modelem mám jen teoretické zkušenosti a v praxi se může jeho užití jevit jinak.

¹⁹⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019, s. 244. ISBN 978-80-7502-342-1.

5. Úvahy de lege ferenda

5.1. Střídavá péče z pohledu autora a jeho matky

Jak již uvádím, já sám si v dětském věku prošel rozvodem rodičů a byl po určitý čas v jejich střídavé péči. V této kapitole bych chtěl vyjádřit svůj názor na střídavou péči a říct, jaké výhody a nevýhody v její realizaci spatřuji z tehdejšího pohledu dítěte, kterého se týkala. Připojím také pohled své matky, tedy rodiče, který vychovával dítě ve střídavé péči. V závěru této kapitoly zauvažuji, jak by mohla střídavá péče v budoucnu vypadat.

Manželství mých rodičů, než bylo rozvedeno, bylo v mých očích fungující, pevné a stabilní. V tomto období oba rodiče naplňovali všechny roviny rodičovství, tedy oba byli zapsáni v matrice, oba byli mými biologickými rodiči a oba rodiče jsem vnímal z perspektivy dítěte jako své skutečné rodiče, kteří mi byli vzorem. Měl jsem s oběma velmi blízký vztah a v našem společném domově jsem cítil stabilitu a lásku, které dle mého názoru byly pro mou osobu mimořádně důležité. Manželství mých rodičů se dlouhé roky jevilo pozitivně i navenek a v prostředí města, kde jsem vyrůstal, jsem nejednou slyšel od vrstevníků nebo jiných dospělých, že: *„je skvělé, jak se mají vaši rádi a že jde vidět, jak se o vás starají.“* Bohužel tento stav skončil a můj otec z důvodu krize středního věku (jak později uvedl u soudu) se opakovaně dopouštěl manželské nevěry, začal kritizovat společné soužití s matkou, začal se chovat nezodpovědně vůči svým finančním závazkům atd. Z osobních důvodů nebudu vysvětlovat podrobnosti, nicméně po zhodnocení mohu konstatovat, že otec nechal de facto rodičovskou odpovědnost a finanční zajištění rodiny jen na mé matce. To se projevilo tím, že každodenní potřeby mé a mého bratra zůstaly pouze na matce a otec víceméně figuroval jen ve volnočasových aktivitách, které jsme měli společné (byl mým sportovním trenérem). Toto zpětně vidím jako velmi nezodpovědné jednání ze strany otce a mrzí mě, že jsem v této době nebyl vyspělejší, abych tuto situaci lépe chápal. Z důvodů výše zmíněných a přes značnou snahu matky manželství obnovit se tak nepodařilo a otec si vybral zůstat se svou novou partnerkou. A proto došlo k žádosti o rozvod, který podala má matka.

V rámci zjišťování poměrů v naší rodině jsem byl opatrovníkem dotázán na můj názor. V této době mi bylo 15 let a byl jsem žákem deváté třídy základní školy.

Měl jsem oba rodiče velmi rád a jejich vzájemný konflikt jsem vnímal velmi špatně. Zpočátku jsem doufal, že se vztah mých rodičů spraví. Později jsem pochopil, že se tak nestane, a tak jsem aspoň doufal v to, že oba budou nadále součástí mého života ve formě, která se bude podobat tomu, co jsem měl doposud. I proto jsem při zjišťování soudu projevil přání nepřijít ani o jednoho z rodičů. Uvedl jsem, že s oběma mám velmi pozitivní vztah a zároveň jsem uvedl, že vnímám zájem obou rodičů o mou osobu. S odstupem doby si uvědomuji, že jsem taktéž nechtěl ani jednomu z mých rodičů „ublížit“. Můj bratr projevil přání být ve výlučné péči matky, jelikož otec ho svým chováním mimořádně zklamal. O střídavé péči bylo rozhodnuto rozsudkem ze dne 11.1.2011 s nabytím právní moci 19.2.2011. Střídavá péče byla nařízena mně i bratrovi. V rámci analýzy soudu bylo zjištěno, že do doby soudu rodiče v podstatě praktikovali společnou péči, jelikož rodiče zatím bydleli v jednom domě. Tuto péči však soud nadále neshledával vhodnou kvůli velmi špatné komunikaci rodičů, a protože sama byla vzhledem k jejich vztahu předmětem sporu.

Soud v rozsudku argumentoval tím, že vzhledem k rodinné situaci, schopnostem obou rodičů vychovávat, kdy soud nespátkoval důvod ani jednoho z rodičů upřednostňovat, ale také vzhledem k věku mě a mého bratra připadla do úvahy společná nebo střídavá péče. Společnou péči nicméně soud vyloučil pro minimální komunikaci rodičů, a nakonec zvolil střídavou péči. Při rozhodnutí vycházel především z mého přání nepřijít ani o jednoho z rodičů, což také zmínil v odůvodnění rozsudku. V případě bratra se soud také přiklonil ke střídavé péči, jelikož měla být funkční pouze na krátkou dobu, neboť bratr během následujícího měsíce dosáhl zletilosti.

Vežmu-li v potaz koncept střídavé péče, jsem toho názoru, že v některých konkrétních případech může být nejlepší možnou formou úpravy porozvodové péče o dítě. Její vhodnost spatřuji především u starších dětí, jejichž rodiče dokáží v rozumné míře komunikovat a uvědomují si důležitost rovnováhy vlivu obou rodičů a zároveň nemají příliš vzdálená bydliště. V našem případě byl zásadním problémem nedořešený rodičovský konflikt, charakteristický především mimořádně špatnou, až neexistující komunikací mezi mými rodiči, který fakticky způsobil naprostou nefunkčnost soudem nařízené střídavé péče. Ta v důsledku

tohoto byla po několika měsících na návrh matky zrušena a po novém soudním přezkumu změněna na výlučnou péči matky. Matka i přes původní nesouhlas se střídavou péčí se snažila dostát jejím pravidlům, ze strany otce ovšem docházelo k častým excesům, které nekorespondovaly s nařízenými podmínkami střídavé péče.

Dle mého názoru má střídavá péče šanci na úspěch v případě, že na obou stranách stojí rodič, který si uvědomuje, že přestože skončila jeho role partnera, neskončila jeho role rodiče, a tedy přichází na řadu zájem dítěte, jenž by měl být nadále jeho stálou životní prioritou.

Moje matka se k tomu vyjádřila následovně: „*Jsem zásadně proti střídavé péči, a to jako matka i jako pedagog. Myslím si, že z přirozeného hlediska dítě i člověk obecně potřebuje jeden domov, jedno zázemí a jedno vedení a ty střídavá péče nemůže nabídnout. Jsem zastáncem výlučné péče s širokým stykem s druhým rodičem, protože i ten je vzorem. Styk dítěte s druhým rodičem vnímám jako velmi důležitý, ale přesto preferuji výlučnou péči, která je stabilnější, protože dítě má přesně stanovená pravidla. Z mého pohledu je výchova jednoho rodiče přehlednější a dává dítěti jednoznačné návody, jak řešit určité životní situace. Stejně tak je podle mého názoru pro dítě důležité, že díky stanovení výlučné péče je přesně dáno, kde žije, kde chodí do školy a že se to nemění.*“

V následující tabulce jsme se pokusil shrnout obecné výhody a nevýhody střídavé péče na základě osobních zkušeností mě a mé matky.

Autor - dítě ve SP (názor po zkušenosti)	
VÝHODY	nebude přerušen kontakt ani s jedním z rodičů dětí nemusí cítit vinu, pokud by vyslovily přání být ve výlučné péči jednoho z rodičů rodiče v případě dobré spolupráce stojí na stejné úrovni ve vztahu k výchově, vzdělání atd. v případě dobré spolupráce dítě může vnímat střídavou péči jako formu rodinného života
NEVÝHODY	pro správnou funkci střídavá péče potřebuje dobrou komunikaci a spolupráci rodičů vnímám ji jako ekonomicky náročnější pro oba rodiče oba rodiče musí mít v intervalu, kdy je dítě v jejich péči, dobře sestavený harmonogram (komplikované např. u policistů, hasičů,...) zvýšená zátěž na dítě samotné - cestování mezi bydlišti rodičů, změna prostředí - tento bod lze vyloučit, pokud se rodiče střídají v místě bydliště dítěte
Matka autora - rodič ve SP (názor po zkušenosti)	
VÝHODY	Pokud má dítě společné volnočasové aktivity s oběma rodiči, při střídavé péči se jich nemusí vzdát Díky střídavé péči se dobře udržuje vztah s prarodiči obou rodičů střídavá péče je spravedlivější z hlediska práv rodičů
NEVÝHODY	při rozdílných stylech výchovy a nárocích na dítě může dítě situace zneužívat ekonomicky náročnější pro oba rodiče nestálost domácího prostředí psychická zátěž pro dítě při střídání domovů pro správnou funkci střídavá péče potřebuje dobrou komunikaci a spolupráci rodičů, která obvykle absentuje

Obrázek 1 – Výhody a nevýhody střídavé péče v očích autora a jeho matky

Zdroj: vlastní zpracování autora

5.2. Úvahy de lege ferenda z pohledu autora

Po vyhodnocení právních úprav střídavé péče, které jsem měl příležitost nastudovat, ji shledávám jako důležitou součást forem porozvodové péče a myslím, že její další právní úprava v budoucnu není nutná. Koncept střídavé péče z hlediska práva, především judikatury ústavního soudu, je podle mého názoru, nastaven dobře, neboť sleduje správná kritéria. Rozhodná kritéria vnímám ve dvou rovinách, a to kritéria, jež ovlivňují rodiče svým přístupem např.: rodičovský konflikt, jednání ze zášti, nekomunikace, nespolupráce, a kritéria, která nejsou přímo závislá na samotném přístupu a vztahu rodičů mezi nimi např.: místo bydliště, místo zaměstnání, sexuální orientace apod.

Možnosti úspěchu střídavé péče v budoucnu spatřuji ve dvou fázích. V první fázi by se mohl rozvod zmiňovat již v rámci vzdělávání na základní škole jako jedna z možných nastalých životních situací, zvláště s ohledem na jejich přibývajícím množství. Ve druhé fázi, kdy už má dojít k rozvodu, by měli hlavní roli převzít především advokáti, soud, případně mediátoři, kteří budou rodičům jednoznačně vysvětlovat, že jakýkoliv konflikt poškozuje zájem jejich dítěte, a měli by tedy zvážit, jestli je opravdu z jejich strany konflikt neřešitelný. Částečné řešení konfliktů rodičů nabízí tzv. Cochemský model, ovšem optimální funkčnost střídavé péče je přímo úměrně závislá na přístupu všech zúčastněných, zvláště rodičů, a jejich dobré vůli.

6. Závěr

Tématem této práce je střídavá péče v judikatuře Ústavního soudu České republiky. Je rozdělena do pěti kapitol a jejím cílem je představit čtenáři střídavou péči na základě poznatků získaných z judikatury ústavního soudu. Předně jsem se snažil představit pojmy potřebné k pochopení střídavé péče, zanalyzoval střídavou péči v judikatuře ústavního soudu a odborných textech a porovnal střídavou péči s ostatními formami péče o dítě. V úvodní kapitole jsem objasnil pojmy a instituty, které se střídavou péčí souvisejí. Znalost těchto pojmů pomůže pochopit obsah střídavé péče včetně judikatury, která se střídavou péčí zabývá. Ve druhé kapitole je podrobně rozpracován pojem střídavé péče. S tímto pojmem se setkáváme v českém právu až od roku 1998 a můžeme sledovat vývoj střídavé péče a její aplikace do života rodin v naší zemi. Dále se v práci zabývám kritérii určující vhodnost či nevhodnost střídavé péče v konkrétních případech, kdy hlavním hlediskem je dle všech studovaných materiálů zájem dítěte. Ve třetí kapitole jsem rozvedl ostatní formy péče o dítě po rozvodu rodičů a porovnal z různých hledisek se střídavou péčí. Čtvrtou kapitolu jsem věnoval objasnění pojmu Cochemský model. Jedná se o systém interdisciplinární spolupráce při řešení konfliktu rodičů. Jednotlivé podkapitoly seznámí s jeho vznikem a využitím při řešení porozvodové péče o děti. Podrobněji jsem rozebral také jeho aplikace, výhody a nevýhody. Neopomenul jsem jeho uplatnění v českém prostředí. V poslední kapitole jsem si dovilil shrnout vlastní úvahy a názory nad střídavou péčí, a to z pohledu osoby, která s ní má osobní zkušenost z minulosti, a zároveň se s tímto pojmem setkávala během studia na právnické fakultě. Připojil jsem také názor své matky, která vychovávala dítě ve střídavé péči.

Cílem této práce bylo studium a shrnutí judikatury Ústavního soudu České republiky k tématu střídavé péče, přičemž jsem měl snahu zjistit, nakolik se střídavá péče přibližuje ideální formě péče o dítě. Po prozkoumání teoretických zdrojů a judikatury ústavního soudu a soudů obecných mohu zkonstatovat, že obecně platná skutečně ideální forma péče o dítě neexistuje. Mohu potvrdit vyjádření současné judikatury ústavního soudu, že nejdůležitější je individuální přístup a posouzení u každého jednotlivého případu.

Seznam použité literatury a další zdroje

Odborná literatura

- GILLERNOVÁ, Ilona. Slovník základních pojmů z psychologie. Praha: Fortuna, 2000. ISBN 80-716-8683-2.
- HRUŠÁKOVÁ, Milada a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. In: *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, c1998, s. 35. ISBN 80-7239-192-5.
- HRUŠÁKOVÁ, Milada, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, Lenka WESTPHALOVÁ a kolektiv. In: *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.
- JANDOUREK, Jan. In: *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, s.288 ISBN 978-80-7367-269-0.
- JANTOŠOVÁ, Klára. § 775 [Mateřství]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 2.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Slon, 2008. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- NOVÁ, Hana. § 865 [Rodičovská odpovědnost a vztah k omezení svéprávnosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.
- NOVÁ, Hana. § 907 [Možnosti a podmínky při rozhodování o výchově dítěte]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.
- PSUTKA, Jindřich. 3.4 Nejlepší zájem dítěte. In: PSUTKA, Jindřich. *Péče o jmění nezletilého dítěte*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 69.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 17. ISBN 978-80-7502-342-1.
- SOVOVÁ, Olga a Dagmar CÍSAŘOVÁ. In: *Rodina v novém soukromém právu: interdisciplinární právní pohled*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, s. 5. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-569-1.

- SOVOVÁ, Olga a Dagmar CÍSAŘOVÁ. Rodina v novém soukromém právu: interdisciplinární právní pohled. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-569-1. 107 s.
- ŠÍNOVÁ, Renata, Lenka WESTPHALOVÁ, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kolektiv. In: *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. 352 s.
- TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-596-1. 126 s.
- WESTPHÁLOVÁ, Lenka, Renata ŠÍNOVÁ, Lenka HOLÁ, Alicja LEIX a Daniela KOVÁŘOVÁ. In: *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Praha: Leges, 2021, s. 34. Teoretik. ISBN 978-80-7502-568-5.
- WESTPHÁLOVÁ, Lenka, Renata ŠÍNOVÁ, Lenka HOLÁ, Alicja LEIX a Daniela KOVÁŘOVÁ. In: *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Praha: Leges, 2021, s. 34. Teoretik. ISBN 978-80-7502-568-5.
- WESTPHALOVÁ, Lenka. § 868 [Výkon rodičovské odpovědnosti nezletilého rodiče a rodiče, jehož svéprávnost byla v této oblasti omezena]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 796–797, marg. č. 1.

Odborné články

- WESTPHALOVÁ, Lenka, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Práva dítěte v rodičovském konfliktu. *Právní rozhledy*, 2016, č. 19, s. 660-666

Internetové zdroje

- Cochem.cz: Principy Cochemské praxe [online]. 2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/index.php/postup/>
- STAWARITSCH, Adam. Iurium: rozhovor [online]. 31.3.2018 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/denik/denik-rozhovory/serial-cochemska-praxe-cochemsky-model-neumi-resit->

vsechno-jedna-se-vsak-zasadni-prevenci-vetsinu-rodinnepravnich-soudnich-sporu-rika-marketa-novakova

- *Dítě uprostřed rodičovského konfliktu: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, 2019 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/documents/35829/42780/Petr_Stipek_-_Dite_uprostred_rodicovskeho_konfliktu_listopad_2019_Brno.pdf/1e364655-954b-b8ac-173a-81347a988e8c
- MUNI: Práce s rodinou – specifické situace [online]. 2020 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/med/jaro2020/BDZP061p/um/rodiny.pdf>

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 298/2010.

Judikatura ÚS (Nálezy a usnesení)

28.2. 2008, sp. zn. I. ÚS 20987/07

21.11.2017, sp. zn. IV. ÚS 1921/17

15.12.2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15

30.12. 2014, sp. zn I. ÚS 1554/14

24.6.2016, sp. zn. II. ÚS 169/16

25.9. 2014, sp. zn. I. ÚS3216/13

20.1.2005, sp. zn. II. ÚS363/03

26.5.2014, sp. zn. I. ÚS2482/13

9.12. 2014, sp. zn. II. ÚS2224/14

2.12.2019, sp. zn. II. ÚS4189/18

29.6.2020, sp. zn II. ÚS1314/20

Právní předpisy

- Listina základních práv a svobod
- Občanský zákoník
- Zákon o rodině

Resumé

The subject of this thesis is the shared custody in the Case law of the Constitutional Court of the Czech republic. It's divided into five chapters and its goal is to present the shared custody based on the knowledge gained from the Case law of the Constitutional Court to the reader.

It wants to achieve that by primarily presenting concepts necessary for understanding shared custody, analyzing shared custody in Case Law of the Constitutional Court and in the technical texts and comparing shared custody with other forms of child care. The work will be framed as follows: The introductory chapter will clarify terms and institutes that are connected to the child care. The knowledge of these terms will help with understanding the content of shared custody including the Case Law that deals with shared custody.

The second chapter will in detail elaborate on the topic of shared custody. Our first encounter with this term in Czech law is as late as 1998 and we can watch the development of shared custody and its real life applications to families in our country. The thesis focuses on the criteria that determine whether or not is shared custody suitable in specific cases where the main aspect is the best interest of the child which is already negatively affected by the divorce of its parents.

The third chapter describes other forms of child care after its parents divorce and they are compared from different viewpoints with shared custody.

Main content of the fourth chapter is the clarification of the term Cochem Model. It's a system of interdisciplinary cooperation in parental conflict resolution. In the subsections I will present the reader with its conception and use during the resolution of post-divorce care of children. I will in detail break down its application, advantages and disadvantages and describe its use in Czech environment.

In the last chapter the thesis aims to summarize ideas and opinions of the author about shared custody from the viewpoint of someone who has personal experience from the past and at the same time encountered the concept during the studies on the Faculty of Law. The author will also add the opinions of his mother which had a child in shared custody. This shared custody did not work because of the fathers non-cooperation and was for that reason from the mothers initiative cancelled by the court.